

Spoštovani,

04	Dragotin Godnič
12	Pomniki
23	Dogodki
24	V spomin
25	Beremo
29	Skozi čas
33	Tigrovska obeležja

Kolofon

PRIMORSKI RODOLJUB
št. 36 – 1/2023

Ustanovitelj in založnik:
Društvo za negovanje rodoljubnih tradicij
organizacije TIGR Primorske

Uredniški odbor:
odgovorna urednica: Manuela Polanc
člani: dr. Rok Andres, dr. Savin Jogan,
Milan Pahor, Polona Pahor, Rajko Slokar,
Vesna Tomc Lamut

Oblikovanje grafične podobe:
Karmen Nemec – Unitis d. o. o.

Grafična priprava:
Prograf, Vipava

Tisk:
Grafika Soča d. o. o.

Naklada:
1500

Avtorji, označeni z *, so člani društva.

za nami je polovica leta 2023 in vrsta dogodkov, ki jih je organiziralo naše društvo, ter dogodkov, na katerih je sodelovalo. Vsemu navkljub je potrebno še posebej izpostaviti prispevek, ki sta ga pripravili članica uredniškega odbora Vesna Tomc Lamut in Marija Godnič, hči tigrovca Dragotina Godniča. Ne gre le za prispevek, namenjen Primorskemu rodoljubu, katerega srčika je, temveč prispevek društvu nasploh, saj smo z njim obogatili arhiv tigrovcev, ki ga vodimo na spletni strani društva pod zavihkom "tigrovci", ter obenem predstavili še en del velike slike tigrovstva.

Novost te številke je rubrika Tigrovska obeležja, v sklopu katere želimo predstaviti nabor spomenikov in spominskih plošč, postavljenih tigrovcem in njihovim sodelavcem. Univerzitetni profesor Miran Hladnik s sodelavci, med katerimi je tudi naš član Daniel Divjak, je eden od skrbnikov spletne strani Geopedia, na kateri v obliki rastoče knjige objavljajo in dopolnjujejo popise obeležij. Veseli smo, da nas je skupina teh navdušencev kontaktirala in ponudila sodelovanje. Ob tej priložnosti vas vabim, da obiščete spletno stran (v spletni brskalnik vtipkate "Seznam tigrovskih obeležij" in kliknete na prvi zadetek). Popisanih in opisanih je 55 tigrovskih obeležij s priloženimi fotografijami. Če med njimi ne najdete spomenika, za katerega veste ali skrbite v okviru vaše območne enote, vas vabim, da nam to sporočite na društveni e-naslov [društvo.tigr@gmail.com](mailto:tigr@gmail.com). Popisovalci bodo obstoječi seznam dopolnili oz. osvežili opise in druge podatke o posameznem obeležju.

V imenu uredniškega odbora vam želim prijetno branje in se vam zahvaljujem za aktivno sodelovanje ter ažurno poročanje o dogodbah iz vaših območnih enot.

Manuela Polanc
urednica

TIGROVEC KARLO – DRAGOTIN GODNIČ (1909–1942)

KRUTA USODA PRIMORSKEGA DOMOLJUBA

Besedilo: Vesna Tomc Lamut*

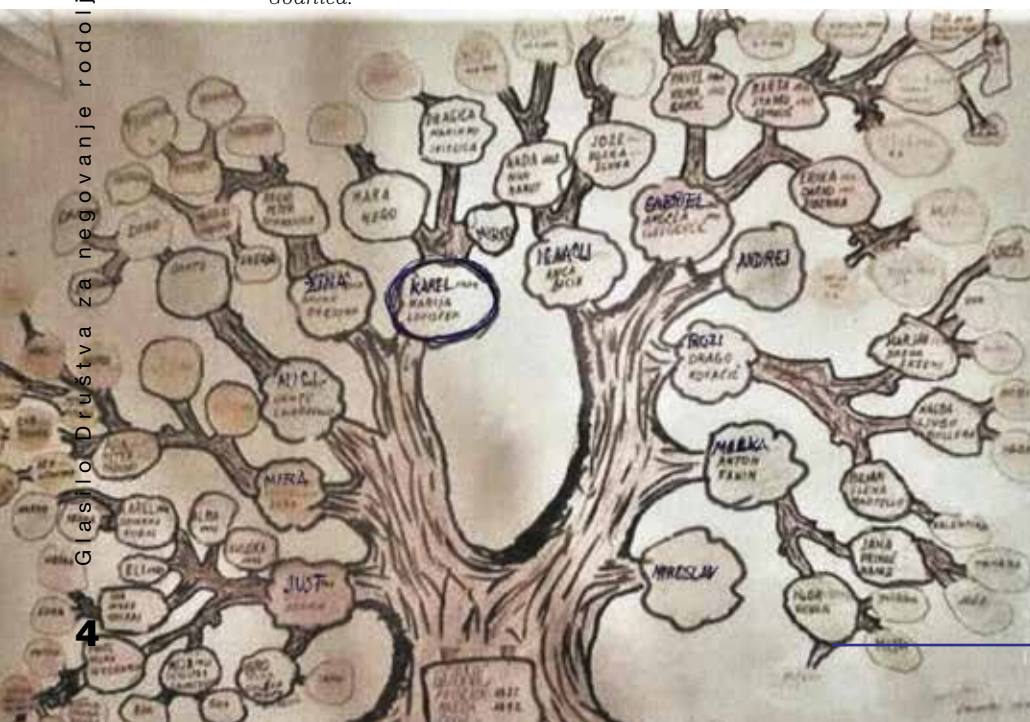
Lani je minilo 80 let od smrti neuklonljivega primorskega rodoljuba tigrovca Karla/Dragotina Godniča (po domače Ščuork'nga) iz Komna na Krasu. Zgodbo svojega očeta nam razkriva njegova hči Marija Godnič iz Kopra, članica Društva TIGR Primorske, OE Slovenska Istra.

Mlada leta Karla - Dragotina Godniča

Rodil se je 6. marca 1909. leta v Komnu. V hiši na številki 92 se je očetu Frideriku/Miroslavu Godniču (roj. 1873) in materi Mariji Godnič, z dekliškim priimkom Cotič (roj. 1882), rodilo enajst otrok: Just, Mira, Mici, Žina, Karel/Dragotin, Ignacij, Gabrijel, Andrej, Rozi, Milka in Miroslav.

Karel Godnič je bil peti otrok v družini. Osnovno šolo je obiskoval v rojstnem kraju in desetleten dočakal konec prve svetovne vojne, razpad prejšnje države – Avstro-Ogrske monarhije – in priključitev Primorske k Italiji. Kraljevina Italija je Primorsko in še nekaj dru-

— Rodovno drevo Godničevih – izdelal Pavel Godnič iz Komna, sin Gabrijela Godniča.

gih dežel dobila kot nagrado za sodelovanje z državami Antante v času prve svetovne vojne, primorske Slovence pa je že kmalu po prihodu fašistične stranke na oblast nameravala izseliti, asimilirati, iz njih narediti prave Italijane. Najprej je prepovedala rabo slovenskega jezika v uradih in šolah, ukinila vse stranke razen fašistične, ustanovljala svoja društva in ustanove, po letu 1920 pa je uporne Primorce začela tudi nasilno potujčevati (požig Narodnega doma v Trstu, ukinja-

nje slovenskega časopisja, zapiranje upornikov, uboji). Leta 1921 je fašistična stranka pod vodstvom Benita Mussolinija prišla v parlament. Fašistični pritisk na Slovence na priključenem ozemlju se je vse bolj stopnjeval, zlasti po letu 1927, ko so se organizirale prve uporne skupine Primorcev (TIGR, Borba, Edinost).

Karlo Godnič postane protifašist, tigrovec in komunist

Tudi Karlo Godnič se je že kot mladenič odločno upiral poitalijančevanju Primorcev. O njem se je ohranil spomin iz sredine dvajsetih let: ko so v Komnu domačini pripravljali tradicionalno vaško praznovanje, so ga italijanski karabinjerji skušali preprečiti. Pogumni Karlo »Ščuork'n« se jih ni ustrašil, temveč se je spopadel z izzivalnim fašističnim rokoborcem, ga premagal in zapel slovensko pesem. Karabinjerji so Karla zaprli (kar dvakrat) in pretepli (priča Viktor Lozej starejši iz Ivanjega Grada).

Po vrnitvi iz zapora se je zaposlil pri trgovcu Repiču v bližnji Ajdovščini, saj je bila družina velika in je na ta način tudi pomagal staršem. Rad je hodil s prijatelji v hribe, večkrat se je povzpел na Nanos in se tam srečeval s tigrovci (o tem je obstajala fotografija, a je danes žal izgubljena). V starosti 19 let je postal komunist, včlanil se je v Komunistično partijo Italije (KPI). Kot italijan-

ski državljan je moral kmalu zatem iti služiti vojsko. Vpokličejo ga in ga pošljejo v kraj Caserta v Kampanjo na jugu Italije.

Isto jesen se je vrnil iz vojske in v domačem okolju nadaljeval uporniško držo proti fašizmu. Bil je član skrivnega protifašističnega gibanja TIGR, ki je delovalo v trojkah in zaradi tega ne obstajajo pisni dokazi. Vsekakor je bil med njegovimi pripadniki, povsod je označen kot član TIGR-a; v najpopolnejšem seznamu članov tigrovskega gibanja raziskovalca Marjana F. Kranjca je zapisan pod številko 93.

rišč organizacije. V Preserjih pri Komnu je bil načelnik TIGR-a Danilo Pipan (1912-?), ki je sodeloval skoraj pri vseh akcijah po vaseh zahodnega Krasa, ob smrti Vladimirja Gortana je skupaj s somišljeniki pisal gesla proti Mussoliniju, Italijani so nato zaprli veliko mladeničev iz okoliških vasi (Wikipedija, geslo Danilo Pipan).

Domači uporni fantje so se ukvarjali z ilegalnim delom, stalnim nasprotovanjem fašistom, prihajalo pa je tudi do konkretnih akcij. Ena takih je bil načrtovan požig šole v bližnji Škrbini

Marijan F. Kranjc

Abc seznam pripadnikov tajne protifašistične in revolucionarne organizacije TIGR

(Delovni osnutek – poskusni seznam: pripombe, predvsem pa podatke o novih članih, prosim, pošljite na naslov: marijan.f.kranjc@t-2.si)

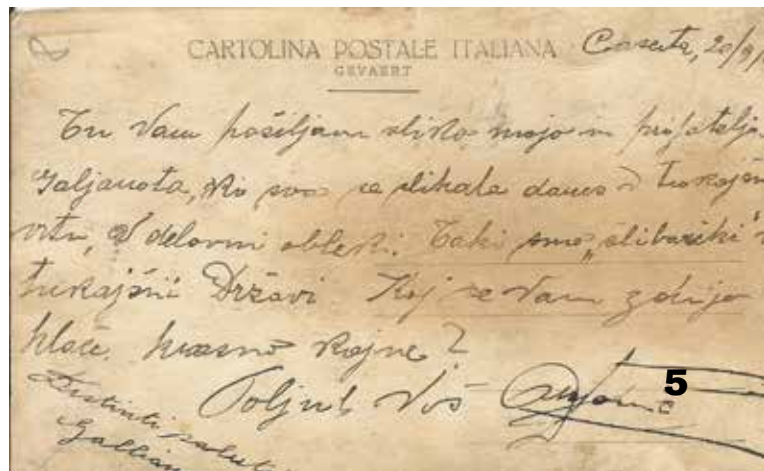
90. Godnič Franc, Komen.
91. Godnič Ignac, Komen.
92. Godnič Just (25. 10. 1908, Komen – 5. 1. 1990, Golnik), čevljar, na 2. tržaškem procesu obtožen v odsotnosti, partizan, obveščevalec, oznovec.
93. Godnič Karlo, Komen.

V Komnu so zabeleženi kar štiri tigrovci s priimkom Godnič: poleg Karla so še Franc (Karlov bratranec), Ignac (iz druge rodbine, po domače Mežnarjev) in Just (oče igralca Iva Godniča).

Sploh je bil Komen eno od ža-

na Krasu, kot protest, ker v njej niso smeli poučevati slovensko. Domnevno, po ohranjenem družinskem spominu, je bil kot tigrovec za požig stavbe zadolžen prav Karlo Godnič. (O vsem tem pripoveduje njegova hči Marija/Mara Godnič.)

20. septembra 1929 je staršem poslal fotografijo, na kateri je na zadnji strani zapisal: »Tu vam pošiljam sliko, mojo in prijatelja Italijanota, ki sva se slikala danes v tukajšnjem vrtu v delovni obleki. Takšni smo »šlibarčki« v tukajšnji Državi. Kaj se vam zdijo hlače, krasno kajne? Poljub Vaš D. Godnič.« Spodaj levo je podpisana tudi prijatelj: Distinti saluti Galliano.

Vas Škrbina na Krasu. Desno italijanski vojak.

Stavba stare šole v Škrbini danes

Kaj danes vemo o tem? Anton Stegel iz Orehka pri Postojni je ob pomoči zapiskov Draga Žerjale iz Kopra naredil seznam vseh požigov, ki so jih izvedli tigrovci in ga objavil na spletu. V tretji vrstici od spodaj je zabeležil, da »je bil 26. septembra 1929 izvršen napad in požig osnovne šole v Škrbini. Škode ni bilo dosti, ker so vaščani prehitro pogasili.«

Koliko je ta datum točen, ne vemo, kajti o požigu šole v Škrbini obstaja še en daljši zapis, nastal po pričevanju sovaščana, objavljen na spletu.

Tega leta 1930 v poletnih dneh, neke nedelje so malo starejši fantje me povabili, da grem z njimi na dolgi sprehod: Sveto, Lipa, Temnica, Vojščica, Škrbina in domov. To so bili fantje zelo zaupljivi samo imeli so svojo organizirano, ni preveč prijala. To so bili: Godnič Just, Godnič Alojz, Jazbec Roman pa tri dekleta. Šel sem z njimi. Med potjo postavili so vprašanje, ali vem, kdo od naših fantov udobiva od neke, baje iz Tržiča ali pa iz Trsta letake bolj delavskega ali komunističnega značaja. Ker sem vedel, da jim ni všeč, jim nisem hotel povedati, da to je moje delo. V vaseh Lipi, Vojščici in smo se tudi ustavili. Videl sem, da ti naši fantje imajo neke zveze s fantimi iz teh vasi. Na poti iz Škrbine domov sem rekel, da jaz se ne strinjam s takim delom, kot je zažiganje šole. To ne prinaša nobene koristi, celo ljudem veliko škodo. Nisem vedel, samo mislil sem si, da pri požigu šole so imeli tudi oni prste vmes. In res prav sem mislil. Kajti pred kratkim, ko sem iskal neke podatke o Komnu pri Igotu Ščurknem, med ostalim mi je povedal, da je on, Godnič Igo, vzel par litrov bencina in ga dal Šucu Milanu, ki ga je skril v Cirju, da ko bodo prišli fantje iz Lipe, pa bodo vzeli bencin itd. Da to nisem odobraval, saj nas komunistična partija ni tako učila. Zato sem skušal, da najdem in iščem v obliki trojk. Začel sem .....

14-26/9-1929 Izvršen napad in požig osnovne šole v Škrbini. Škode ni bilo dosti, ker so vaščani prehitro pogasili.
15-7/12-1929 Napad na fašista ovačnika Kureš Jvana iz Krasov. Datal je živ, smrtonosno je bila le Kapa.
16-9/12-1929 Neuspešni atentat na lastnika Franca Fonda.

omenjen je Igo (Ignacij) Godnič, po domače Ščuorkin, ki pa je bil po pripovedi njegove sestre Milke in hčerke Nade v tistem času (1929, 1930) v Južni Ameriki in se je domov vrnil kasneje. V Komnu sta bila namreč dva Ignaca oz. Iga Godniča, eden po domače Ščuorkin, drugi Mežnarjev. Oba skupaj sta še kot osnovnošolca spomladi leta 1924 ob 11. uri zvečer sodelovala v tako imenovani plakatni akciji, ko sta po vaseh lepila plakate OČE, TVOJA HČERKA JOČE, KER SE NIČ NE NAUČI V ŠOLI, zaradi česar ju je potem italijanski učitelj pretepel (Mira Cenčič, TIGR, 1997. str. 167)

V Primorskem slovenskem biografskem leksikonu pa je med drugim zapisano, da je »marca 1930 Viktor Birsa iz Branika (Rihemberk) organiziral nabavo 50 litrov bencina za požig šol v Branici, Škrbini, Zgoniku in Proseku, česar pa zaradi ovir niso izpeljali«.

Aleš Gabrič je v knjigi TIGR v zgodovini in zgodovinopisju (2017) na strani 55 napisal, da je bila šola v Škrbini na Krasu požgana v seriji več požigov po vaseh 30. marca 1929.

Kateri datum od treh je pravi? Iz vsega tega sledi, da je bila šola v Škrbini najmanj dvakrat tarča naprednih protifašističnih sil!

Karlo Godnič mora prebegniti v Jugoslavijo

V domači hiši Godničevih v Komnu je Karlova sestra Milka Godnič kasneje njegovi hčerki Mari pripovedovala, da se je Karlo še isto noč, potem ko je sodeloval pri požigu osnovne šole v Škrbini, skrivaj poslovlil od svojcev, gozdar Kofol pa ga je odpeljal do Planine oz. do Ravbarkomande na takratni italijansko-jugoslovanski meji. Po ilegalnem prestopu meje s Kraljevino Jugoslavijo se je Karlo napolnil proti

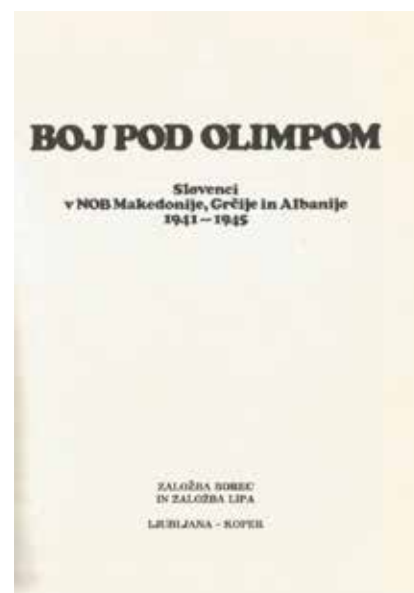
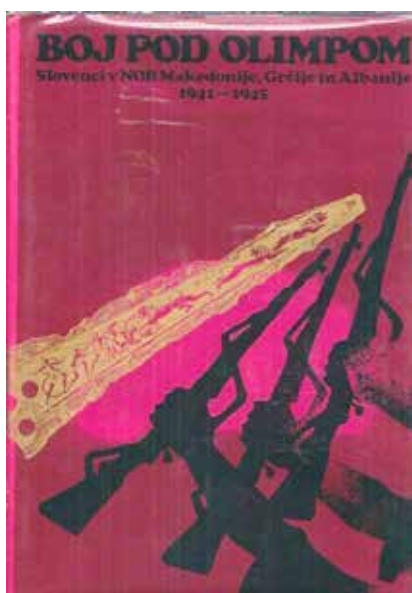

Originalna razglednica Bistrencav iz tistih časov, desno v ozadju reka Vardar (arhiv družine, hrani Karlova hčerka Marija Godnič)

Hrvaški in se najprej oglasil pri stricu, materinem bratu Cotiču v Podsusedu pri Zagrebu. Da je lahko preživel, je nekaj časa na črno delal pri vrtnarju Zavadlavu, ki je tja pribežal iz Štandreža v Italiji (o tem je pripovedovala druga Karlova sestra Roza Godnič). Karel se je zatem sredi leta 1930 pridružil skupini Primorcev, ki so zaradi fašističnega terorja prav tako prebežali in iskali nov življenjski prostor. Pri tem jim je pomagal tudi znani tržaški odvetnik Ivan Marija Čok, prav tako prebežnik v Jugoslavijo, kjer je postal predsednik Zveze jugoslovanskih emigrantov iz Julijske krajine. Država je naseljevala prišleke na kmetijska posestva v Makedoniji, v izpraznjene hiše, ki so jih po koncu prve svetovne vojne zapustile turške družine.

Karlo Godnič se je naselil v kraju Bistrenci pri Demir Kapiji ob Vardarju, v Negotinski krajini, ki leži v osrednji Makedoniji. Pokrajina je bila na videz lepa, z blagim podnebjem, vendar zaradi pogostih poplav močvirnata, zemlja slaba in težka za obdelovanje. Prebivalci so bili revni, tudi civilizacijsko zelo zaostali. Prihod skupine slovenskih Primorcev iz Italije pa je za kraj pomenil veliki napredek.

Leta 1984 je pri založbi Borec in založbi Lipa Koper izšla knjiga Boj pod Olimpom, ki govori o življenju primorskih Slovencev v oddaljeni pokrajini v Makedoniji, vključenih revolucionarni in narodnoosvobodilni boj Makedonije, Grčije in Albanije.

Iz poglavja Vas Bistrenci pri Negotinu (na Vardarju) avtorja Alojza Pipana (stran 374):

»V tej vasi je v letih 1930–1932 našlo svoj dom 30 slovenskih družin, ki so pribežale iz Slovenskega primorja. Naselile so se v starih kmečkih hišah, ki so jih zapustile turške družine, izseljene v Turčijo. V vasi je do leta 1930 živelo več kot sto turških družin, od teh jih je v vasi ostalo samo okrog 30.«

»Življenje je potekalo v hudih gospodarskih, klimatskih in drugih razmerah. Skupaj so obdelovali zemljo in se z njo preživljali. V tistem času so v Makedoniji razsajale malarija in druge bolezni, ki so posebej napadale nove priseljence, ki niso bili vajeni takšne klime.«

Med Slovenci, naseljenimi v Bistrencih, najdemo naslednje priimke: Bajc, Benčič, Fortunat, Furlan, **Godnič**, Gruden, Kutin, Kuzmin, Margon, Nanut, Novak, Parovel, Pegan, Pipan, Pregarc, Sedmak, Seražin, Valenčič, Vižintin in Žbogar.

V tej knjigi je na strani 335 v abecednem seznamu primorskih Slovencev zapisan tudi Karlo Godnič:

GODNIČ KARLO, r. 6. marca 1909 Komen, ustreljen 31. decembra 1942 v koncentracijskem taborišču Jasenovac (se pred vojno izselil iz vasi Bistrenci), aktivist NOB

Na strani 443 iste knjige pa je napisano več o njegovem nadaljnjem narodnopolitičnem delovanju po odhodu iz Makedonije do njegove smrti.

Slovenske družine v Makedoniji se družijo in si pomagajo. Godniča sta na skrajni levi.

Življenje Karla Godniča v Makedoniji

V Bistrencih je sčasoma nastala močna slovenska kolonija, več moških in nekaj žensk, spletajo

✕ **GODNIČ KARLO**, r. 6. marca 1909 Komen, b. Komen 92, Sežana; kot politični emigrant je živel v vasi Bistrenci pri Negotinu; ob okupaciji Makedonije po Bolgarih se je aprila 1941 preselil v kraj Grbavica pri Brčkem (Bosna); v organizacijo NOB se je vključil leta 1941; januarja 1942 so ga ustaši zaradi delovanja za cilje NOB aretirali in odgnali v koncentracijsko taborišče Jasenovac, kjer so ga meseca februarja 1942 ustrelili (dan smrti je po sklepu sodišča iz Brčkega 31. decembra 1942).

se ljubezni, ustvarjajo se družine, rojevajo se otroci. Vsi sledijo dogajanju v svetu, tudi njih udari gospodarska kriza, po Evropi se širi val fašizma in nacizma, prihaja grožnja novega svetovnega spopada. Tamkajšnji Primorci tvorijo tudi močno nacionalno skupnost, gojijo slovensko kulturo, skušajo si narediti življenje čim lepše. Karlo Godnič tako leta 1934 v Bistrencih ustanovi celo slovenski moški pevski zbor. Prvi nastop je imel v tamkajšnji rimokatoliški cerkvi sv. Jožefa. Z javnimi nastopi so Slovenci tako potrjevali svojo narodno pripadnost.

V istem letu mlado družino Godnič zadene najtežji udarec: mali sinek umre za malarijo. V poletjih se na zamočvirjenih nižinskih predelih pokrajine ob Vardarju razmnožijo komarji, prenašalci malarije. Sploh je bilo to področje v preteklosti znano kot endemično malarično področje, zelo nezdravo in nevarno, posebej za otroke. Pa tudi sicer je bilo živ-

Primorski Slovenci v Bistrencih, Karlo Godnič tretji z desne okoli 1932

Karlo Godnič si je med Primorkami, ki so se tako kot on zatele iskat novo življenje v Makedonijo, izbral življenjsko sopotnico – lepo Marijo Lovišček (rojeno 9. aprila 1914), doma iz Kanala ob Soči. Leta 1933 sta se poročila in naslednje leto se jima je rodil sin Mirko. (Desna fotografija je nastala v Bistrencih 7. avgusta 1933.)

ženo Marijo zapustil jug Jugoslavije in se naselil v Bosni, najprej v vasi Kuljana – Dragočaji blizu Banjaluke. Tam se jima 1. marca 1936 rodi hčerka Marija (danes

Srečna družina, fotografirana 5. junija 1938 v Brčkem. (Na zadnji strani fotografije je Karlo/Dragotin napisal: Iz presrečnega dne po dolgih letih svidenja s svojimi Vam pošiljam v spomin sliko svoje bedne družinice.)

Slovenski moški pevski zbor Bistrenca leta 1934. Karlo Godnič je na sliki prvi z leve, ob njem je žena s sinkom.

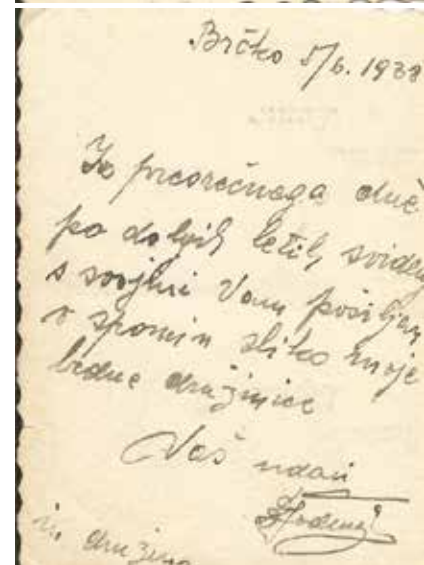
ljenje težko za vse. Zamočvirjena in slabo rodovitna zemlja ni dajala dovolj pridelka za preživetje in mnoge primorske družine je pestila lakota. To so izrabili Bolgari, ki so zasedli te kraje, in jim ponujali živila pod pogojem, če vstopijo v pravoslavno vero (o

tem je pripovedoval prijatelj in Karlov sodelavec Peter Vižintin). Karlo se je temu uprl in se skupaj z ženo leta 1936 odselil iz Makedonije.

Novo življenje v Bosni

Karlo Godnič je leta 1936 skupaj z

Leta 1938 se družina Karla Godniča poveča – rodi se še ena hčerka, Dragica. Krstijo jo 20. marca. Na sliki štiričlanska družina ob krstu najmlajše hčerke, skupaj s krstnima botroma: na levi je Karlova sestra Žina.

Fotografija iz Brčkega s prijatelji, na njej sta Karlo (s klobukom) s hčerko Maro (na desni).

88-letna Marija Godnič iz Kopra), kmalu pa se tričlanska družina zopet seli – leta 1937 oče najde delo na kmetijskem posestvu Plazulje v vasi Grbavica blizu Brčkega.

Zadnja leta in žalostni konec v Jasenovcu

Karlo Godnič, že od 1928. leta komunist in pripadnik Komunistične stranke Italije (KPI), je bil aktiven tudi v Jugoslaviji. Našel je stike z enakomislečimi in od leta 1940 sodeloval z enim od tamkajšnjih komunistov – Hamidom Berbičem, krojačem v Brčkem.

Potem pa se je začela druga svetovna vojna, ko je 6. aprila 1941 nacistična Nemčija napadla Jugoslavijo. Karlo Godnič in Hamid Berbič sta bila aktivista, organizatorja v pripravah na NOB, žal

Pregled i pretraga poimeničnog popisa žrtava KL Jasenovac 1941.-1945.

KARLO GODNIČ	
Ime oca:	MIROSLAV
Godina rođenja:	1909
Mjesto rođenja:	KOMEN
Općina rođenja:	HRPELJE-KOZINA
Narodnost:	SLOVENAC
Način smrti:	UBIJEN
Stradao / la:	OD USTAŠA
Godina smrti:	1942
Mjesto stradanja:	U LOGORU
Logor:	JASENOVAC
Stratište:	KREMATORIJ
Napomena:	SZSJ64; RP-BRČ=223,262; IZ=12-15/16

Poštovana gospodo Godnič,

vezano za Vaš dopis, ovim putem Vam možemo potvrditi da se Karlo Godnič, rođen u Komenu 1909., ime oca Miroslav, vodi kao žrtva ubijena u koncentracijskom logoru Jasenovac, na Poimeničnom popisu žrtava koji prikuplja Spomen područje Jasenovac.

pa sta bila izdana. Hamida so na begu ubili četniki, Karla Godniča pa je ustaška policija 7. januarja 1942 odpeljala v zapor v Brčkem. Po tednu dni mučenja so ga odpeljali najprej v zapor v Slavonski Brod, od tam pa v koncentracijsko ustaško taborišče Jasenovac.

Jasenovac je bil ustaško koncentracijsko taborišče smrti v NDH (Neodvisni državi Hrvaški), največje taborišče v okupirani Jugoslaviji, v katerem je bilo med drugo svetovno vojno zaprtih in pobitih po različnih podatkih od 100 tisoč do 1 milijon ljudi – Srbi, Židje, Romi, Bošnjaki, komunisti, nasprotniki ustaškega režima in ujeti partizani.

Po zverinskem mučenju in komaj prebolelem tifusu je moral Karlo Godnič s skupino zapornikov postavljati taboriščno ograjo v ledeno mrzli vodi reke Sane. Omagoval je, zaradi česar so ga ustaši 25. marca 1942 ubili (o njegovi tragični smrti priča sozapornica in članica iste revolucionarne skupine iz Brčkega Štefanija Marvin iz Štandreža pri Gorici, poročena Lovišček in kasneje živeča v Mirnu, Karlo-

va svakinja), datum smrti pa je zapišan tudi na uradnem pismu Velike župe Posavje, Brod na Savi, poslanem 24. 7. 1942 državnemu tožilstvu NDH v Zagreb.

Po vojni so prebivalci Brčkega 12 padlim soborcem »brčanske skupine komunistov«, med drugimi tudi Karlu Godniču, postavili spomenik. Njegovo ime je zapisano tudi v knjigi Brčko i okolina o radničkom pokretu i NOB v

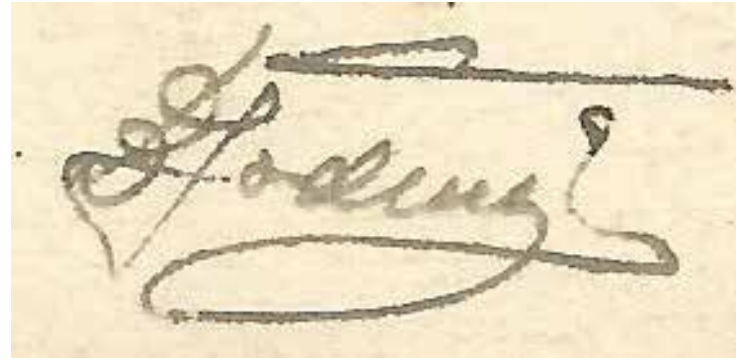

poglavju Refika Piskavice: SKOJ u Brčkom 1941–1942.

Spominsko področje Jasenovac je Karlovi hčerki poslalo potrdilo, da se njen oče Karlo Godnič, rojen v Komnu 1909, ime očeta Miroslav, vodi kot žrtev, ubita v koncentracijskem taborišču Jasenovac, na poimenskem seznamu žrtev.

Slovenski borci v NOB Makedonije, Grčije in Albanije ob 40. obletnici ustanovitve slovenske čete 3. bataljona 1. makedonsko-kosovske udarne brigade, samostojne partizanske čete Primorje v ELAS, slovenske čete v Palestini, 1. samostojnega slovenskega bataljona glavnega štaba JA in vključitev drugih slovenskih borcev v NOV Makedonije, Grčije in Albanije so leta 1983 Karlu Godniču posthumno podelili spominsko medaljo.

Godničev podpis

Rodovno deblo družine Godnič

Starši: Friderik/Miroslav Godnič (*1875) in Marija Cotič (*1882)

Otroci:

Just (*1901)

Mira (*1903)

Mici (*1905)

Žina (*1907)

Karel/Dragotin (*1909)

Ignacij (*1911)

Gabrijel (*1913)

Andrej (*1914)

Rozi (*1916)

Milka (*1920)

Miroslav (*1921)

Rod Karla Godniča in potomci

Starši: Karel/Dragotin Godnič (*1909) in Marija Lovišček (*1914)

Otroci:

Mirko (1935–1935)

Marija (*1936)

Dragica (1938–1999)

Vnuki:

Jana Olivieri (*1973)

Sonja Svitlica (*1966)

Pravnuki:

Maj Musa Olivieri (*1999)

Jakob Musa Olivieri (*2004)

Tamara Ambo (*)

Janja Ambo (*)

Hči tigrovca Karla Godniča Marija Godnič danes živi v Kopru. Po končanem učiteljsku je službovala v Sežani in nato v Kopru, mnoge generacije jo poznajo kot odlično učiteljico, ki je v mladih znala buditi ljubezen do svojega jezika in rodu. Danes je že dolgo v pokojju in kljub svojim 88 letom še vedno dejavna na mnogih področjih, od ustanovitve Društva TIGR Primorskem pa je skoraj trideset let tudi aktivna članica Območne enote Slovenska Istra. Je narodno zavedna in pokončna hči enega od tigrovskih junakov – primorskih protifašistov, ki se niso podredili italijanskim oblastnikom. Lansko leto je minilo osemdeset let od smrti njenega očeta Karla Godniča, ki se ga kot otrok še spominja, in pokazala nam je fotografije in dokumente ter zaupala njegovo tragično zgodbo, tudi zato, da jo spoznamo in nikoli ne pozabimo.

POMNIKI

SPOMINSKA PLOŠČA V ČEZSOČI

Besedilo: Siniša Grmovšek*

V oktobru leta 1969 je bila v Čezsoči postavljena spominska plošča Ferdu Kravanji – Petru Skalarju, borcu za socialne in nacionalne pravice.

V julijskem potresu leta 2004 je bila njegova rojstna hiša, na kateri je stala plošča, tako hudo poškodovana, da je ni bilo mogoče obnoviti. Tedanji predsednik Društva TIGR Primorske, domačin, Čezsočan Marjan Bevk, je ploščo rešil in jo shranil v kleti pri vaščanu Marku Kravanji in mu zabičal, da plošča ne sme iz vasi.

Minevala so leta in končno je prišlo do odločitve, da mora plošča iz kleti na vidno mesto. Porušena rojstna hiša najbrž še dolgo ne bo obnovljena, tudi nove lastnike ni kazalo obremenjevati z vrnitvijo spominske plošče, zato smo skupaj s krajevno skupnostjo iskali primerno mesto.

V Čezsoči so obnovili spominsko ploščo, posvečeno Ferdu Kravanji.

Izbira se je ponujala sama, saj sredi vasi stoji spomenik vsem žrtvam druge svetovne vojne, ki so ga zgradili vaščani sami.

Kasneje sta bila v sklop spomenika dodana doprsna kipa Ferdu Kravanji – Petru Skalarju in Ivanu Ivančiču, ki je bil ustreljen na drugem tržaškem procesu leta 1941.

Krajevna skupnost Čezsoča je izdala sklep, s katerim je odobrila postavitev spominske plošče v sklop vaškega spomenika. Razne okoliščine so botrovale, da je minilo veliko časa do izvedbe.

Končno pa je bila 5. 10. 2022 obnovljena spominska plošča pritrjena. Sedaj je javno dostopna in posrečeno dopolnjuje vaški memorialni objekt.

**RAZŠIRJENA IN
SLAVNOSTNA 62.
SEJA UPRAVNEGA
ODBORA DRUŠTVA
TIGR PRIMORSKE**

V petek, 13. 1. 2023, je v Divači potekala razširjena in slavnostna 62. seja upravnega odbora Društva TIGR Primorske. Pozdravno sta goste nagovorila predsednik društva Gorazd Humar in županja Občine Divača Alenka Štrucl Dovgan. Sledilo je kratko poročilo o delu društva v letu 2022 in načrtih za leto 2023, poročilo o izidih Primorskega rodoljuba in poročilo o delovanju spletne strani v preteklem letu. Sledila je podelitev priznanj in plaket in čudovit nastop tria LE DIVE, ki jih je na klavirju spremljal Blaž Pahor. Na seji je bilo 49 udeležencev, med njimi tudi županje in župani primorskih občin; župan Občine Komen mag. Erik Modic, župan Občine Sežana Andrej Sila, županja Občine Divača Alenka Štrucl Dovgan, županja Občine Hrpelje - Kozina Saša Likavec Svetelšek in župan Občine Postojna Igor Marentič. Major Dejan Stančič, predsednik OZVVS Krasa in Brkinov Sežana, in stotnik Josip Biro, predsednik OZSČ Sežana, sta Društvu TIGR Primorske podelila zahvalo za dolgoletno sodelovanje in častni znak za sodelovanje.

Priznanja Društva TIGR Primorske za leto 2022 so prejeli Dejan Dodič, Miloš Mikolič, Silvana Dobrila in Občina Hrpelje - Kozina. Zlati plaketi je društvo podelilo Brunu Oleniku in dr. Salvatorju Žitku. Dogodek je v objektiv ujel fotograf Primož Brecelj.

PRIZNANJE DEJANU DODIČU

Vloga vsakega praporščaka je, da s svojo prisotnostjo in z društvenim praporom pooseblja društvo, ki ga predstavlja na nekem dogodku ali na neki slovesnosti. V tem pogledu je dejavnost praporščaka izredno pomembna – tam, kjer je praporščak, je tudi društvo. Skozi podobo praporščaka našega društva je tudi vizualno in hkrati slovesno poudarjeno, da na določenem dogodku sodeluje Društvo TIGR Primorske in spoštuje sporočilo dogodka. Zato pri nalogah praporščaka pomembno vlogo igra to, kako nalogo posamezen praporščak izpelje. Prav zato je pri vtisu, ki ga sicer mora vsak praporščak pustiti pri prisotnih na neki slovesnosti, pomembno, kako je praporščak urejen in kako zna svojo vlogo odigrati na spoštljiv in spodoben način. In v tem pogledu je bila dejavnost dolgoletnega praporščaka društva Dejana Dodiča zares zgledna. Vedno točen in zanesljiv je bil Dejan Dodič garancija, da je bila vloga praporščaka Društva TIGR Primorske vedno izvedena častno.

Lahko celo trdimo, da je Dejan Dodič postavljajl nenapisana merila za to, kako naj deluje pravi praporščak. Društvo TIGR Primorske se zato z veliko hvaležnostjo zahvaljuje Dejanu, da je tako častno opravljal delo praporščaka.

PRIZNANJE MILOŠU MIKOLIČU

Ljubo Jasnič je v imenu Miloša Mikoliča prevzel priznanje za dolgoletno delo v OE Ljubljana.

Dobitnik priznanja Društva TIGR Primorske Miloš Mikolič se je rodil v Ljubljani leta 1940. Med drugo svetovno vojno je izgubil očeta, ki je padel kot partizan. V Ljubljani je končal srednjo strojno šolo in delal v Saturnusu in v Iskri. Kmalu se je posvetil sindikalnemu delu in v Svobodnih sindikatih delal do upokojitve. Ob delu je pridobil pomembna organizacijska znanja, ki jih je kasneje koristno uporabil pri svojem delu za Društvo TIGR Primorske, v katerem je delal kot tajnik Območne enote Ljubljana vse do sredine leta 2022, ko je resneje zbolel.

V Območni enoti Ljubljana, ki pokriva obsežen del Slovenije, skorajda ni naloge, ki je Miloš Mikolič ni opravljal. Nепrecenljivi

vo je njegovo organizacijsko delo v korist društva pri organizaciji številnih spominskih dogodkov, obnovi spomenikov in pripravi spominskih srečanj in komemoracij. Vodil je tudi ostala organizacijska dela, kot je na primer pridobivanje novih članov, vodil je obsežno dokumentacijo in računovodstvo svoje enote.

V Društvu TIGR Primorske izredno cenimo njegov prispevek, zato mu društvo v zahvalo za njegovo neutrudno in strokovno delo podeljuje priznanje.

Sedaj Miloš Mikolič biva v domu za starejše občane v Bokalcah pri Ljubljani.

Priznanje je v njegovem imenu prevzel vodja OE Ljubljana Ljubo Jasnič.

PRIZNANJE SILVANI DOBRILA

Silvana Dobrila se je rodila v Trstu v slovenski družini 31. decembra 1955. Šolala se je za učiteljico in poučevala na slovenskih osnovnih šolah v Mačkoljah, Proseku, Boljuncu, Borštu, Ricmanjih, Domju in Škednju, eno šolsko leto pa je bila zaposlena na Deželnem šolskem uradu v Trstu. Skozi leta službovanja je učence vodila na spominska obeležja iz druge svetovne vojne, med njimi tudi v Rižarno in na bazoviško gmajno, in z njimi zbirala pričevanja.

Silvana Dobrila

Organizirala je več zgodovinskih razstav; o antifašizmu, o šolanju v času fašizma, o vlogi žensk med vojno idr. Že od mladosti je vključena v kulturno dogajanje v Ricmanjih in drugod, s predstavitvami knjig, postavitvami spomenikov in prirejanjem proslav pa skrbi za ohranjanje spomina na junake, ki so se borili v času fašizma. Od leta 2011 vodi ženski pevski zbor iz Škednja, predseduje tudi sekciji VZPI-ANPI.

PRIZNANJE OBČINI HRPELJE - KOZINA

Za delovanje Društva TIGR Primorske in za negovanje tradicij organizacije TIGR ni pomembna samo dejavnost nekega posameznika, ampak je za razpoznavnost našega dela pomembno tudi, kako se širša družbena skupnost vključuje v delo društva in na kakšen način širi naša sporočila. V tem pogledu so dejavnosti, ki jih spominu na primorski protifašizem posveča Občina Hrpelje - Kozina, zelo razpoznavne in izjemno pomembne. Številne spominske slovesnosti, ki jih občina vsakoletno prireja, so samo dokaz, da je spomin na TIGR še vedno močno vpet v kolektivni spomin prebivalcev te občine. Vendar samo to spoznanje ni zadostno in zato je izredno pomembno kolektivno usmerjanje tega spomina. In prav na tem področju izstopa delovanje vodstva Občine Hrpelje - Kozina, za katero se da reči, da je pravilno razumela protifašistično usmerjenost svojih prebivalcev, ki dobro vedo, kako temno obdobje primorske zgodovine je bil čas italijanskega fašizma.

Priznanje tudi Občini Hrpelje - Kozina

S spominom in spoštovanjem uporniške zgodovine Primorcev se v Občini Hrpelje - Kozina prepletajo številne dejavnosti krajevne skupnosti, pri čemer velja posebej poudariti dejavnost Krajevne skupnosti Ocizla, ki vsako leto organizira spominski pohod po tigrovskih poteh. Lepo je videti izjemen odziv prebivalstva na take slovesnosti, saj čutijo, da so to njihove prireditve.

Seveda ne gre spregledati osebnega prizadevanja županje Občine Hrpelje - Kozina Saše Likavec Svetelšek, ki je pri tovrstnih dejavnostih vodilna sila.

ZLATA PLAKETA BRUNI OLENIK

Bruna Olenik, dolgoletna in aktivna članica Društva TIGR Primorske, je prejela zlato plaketo.

Bruna Olenik je članica Društva TIGR Primorske že od leta 1994, ko je bilo društvo ustanovljeno. V tem letu, ko Bruna obeležuje svoj 80. življenjski jubilej, ima Bruna kaj povedati, predvsem pa pokazati, kaj je v tem dolgem obdobju dobrega naredila za naše društvo. Ni težko ugotoviti, da je bilo Brunino delo v društvu vsestransko, zagnano in je hkrati izkazovalo vse spoštovanje do negovanja spomina na tigrovce. Uspešno vodi območno enoto društva na Postojnskem, ki jo bogati s svojo delovno dinamiko. V dveh mandatih je bila Bruna podpredsednica društva.

Opazena je predvsem Brunina skrb za spominska obeležja tigrovcev na Postojnskem kot tudi njena skrb za grobove tigrovcev na tem območju. Veliko pozornost posveča starejšim članom društva in jih obiskuje na njihovih domovih ter jim prinaša manjša darila. Ob vsem tem pa Bruna ne pozablja na pridobivanje novih članov društva, predvsem mladih, kar prinaša tudi več svežine v naše društvo.

Brunin vzgled pove, kako pomembno je sodelovanje s članstvom, saj osebni stiki starejšim ljudem še posebej veliko pomenijo, hkrati pa ti stiki utrjujejo povezanost med člani. In prav v tem pomembnem segmentu je Brunino delo neprecenljivo. Zlata plaketa po mnenju upravnega odbora Društva TIGR zato prihaja v prave roke.

ZLATA PLAKETA DR. SALVATORJU ŽITKU

Dr. Salvator Žitko iz Kopra je zgodovinar, publicist in urednik. Že desetletja opravlja pomembne funkcije na področju preučevanja zgodovinske stroke. Bil je dolgoletni ravnatelj Pokrajinskega muzeja Koper, leta 2004 pa je doktoriral iz zgodovinskih znanosti na Univerzi na Primorskem v Kopru. Leta 2005 je bil imenovan v Slovensko-hr-

Nagrajenci Društva TIGR Primorske

vaško zgodovinsko komisijo in leta 2010 postal častni član Zveze zgodovinskih društev Slovenije.

Dr. Salvator Žitko je objavil številne strokovne prispevke s posebnim poudarkom na zgodovini Istre in Primorske. Kot odličen poznavalec zgodovine TIGR-a je večkrat sodeloval na različnih strokovnih srečanjih in dogodkih, ki jih je organiziralo Društvo TIGR Primorske. S svojimi poglobljenimi prispevki je pomembno osvetlil zgodovino tigrovskega gibanja na Primorskem, še posebej v Slovenski Istri. V zadnjih dveh letih je dr. Salvator Žitko s svojimi dognanji in raziskavami o zgodovini TIGR-a dal vodilni ton dvema pomembnima simpozijema o zgodovini TIGR-a, ki ju je organizirala Območna enota Slovenska Istra v sodelovanju s priznanimi zgodovinarji.

Društvo TIGR Primorske podeljuje zlato plaketo, to je najvišje priznanje društva, dr. Salvatorju Žitku, saj je s svojim izjemno bogatim strokovnozgodovinskim delom pomembno prispeval k

Zlato plaketo je prejel tudi zgodovinar dr. Salvator Žitko, ki je del svojega raziskovanja posvetil organizaciji TIGR.

boljšemu poznavanju zgodovine TIGR-a in s tem k večji prepoznavnosti delovanja Društva TIGR Primorske v širšem slovenskem prostoru. V našem društvu izredno cenimo dognanja zgodovinske stroke, saj lahko le na strokovno preverjenih dejstvih gradimo ocene dogodkov iz preteklosti.

SPOMINSKA SLOVESNOST V STRUNJANU

Delegacija Društva TIGR Primorske iz OE Slovenska Istra je 17. marca 2023 položila cvetje na spomenik padlim žrtvam v Strunjanu in se udeležila spominke slovesnosti ob 102. obletnici fašističnega zločina, ko je skupina objestnih fašistov 19. marca 1921 z vlaka streljala na nedolžne otroke, ki so se igrali ob progi Parenzana. Dva otroka sta bila ubita, dva pohabljena,

Jadranka Šturm Kocjan in Mitja Klavora sta v imenu društva k spomeniku položila venec.

trije ranjeni. To so bile prve otroške žrtve v Evropi ob začetku fašističnega režima. Zločin ni bil nikoli raziskan in storilci nikoli obsojeni. Slavnostna govornica je bila podpredsednica Državnega zbora Republike Slovenije Meira Hot. Prisoten je bil naš praporščak Bojan Orešnik.

LETNA SKUPŠČINA DRUŠTVA TIGR PRIMORSKE IN PREDAVANJE DR. SALVATORJA ŽITKA

V soboto, 15. aprila 2023, je v dvorani Capriola Hotela Maestoso v Lipici potekala letna skupščina Društva TIGR Primorske, na kateri je bilo predstavljeno delo društva v letu 2022 in načrti za leto 2023. Kulturni program so oblikovali člani Kraške pihalne godbe Sežana. Skupščine so se poleg delegatov udeležili tudi senatorka Tatjana Rojc, župan Občine Komen mag. Erik Modic, župan Občine Sežana Andrej Sila, županja občine Divača Alenka Štrucl Dovgan in županja Občine Hrpelje - Kozina Saša Likavec Svetelšek. Po skupščini je potekalo tudi predavanje zgodovinarja dr. Salvatorja Žitka z naslovom Gentilejeva šolska reforma in njene posledice za primorsko šolstvo v času fašističnega režima.

Dr. Salvator Žitko

Dr. Salvator Žitko je predavanje o Gentilejevi reformi povzel tako: »Letos mineva 100 let (1923–2023) od uvedbe znane Gentilejeve šolske reforme, s katero je fašistični režim uničujoče posegel v nacionalni razvoj slovenske in hrvaške manjšine na primorskih tleh. Z njeno uzakonitvijo 1. oktobra 1923 se je pričel proces odmiranja slovenske in hrvaške šole na tleh Julijske krajine in se leta 1928 zaključil z nje-

Letna skupščina društva v Lipici na Krasu

nim popolnim izbrisom. Ob tem so pomenljive besede, ki jih je v rimskem parlamentu izrekel poslanec Engelbert Besednjak, in sicer ‚ko bodo naše šole odpravljene in učitelji odstavljeni, se bo spremenila sleherna slovenska družina v šolo in vse matere in vsi očetje bodo postali učitelji, ki bodo prenašali iz roda v rod naš jezik in našo narodno zavest‘.

Gentilejeva šolska reforma je v letih fašističnega režima povzročila težke posledice med slovensko in hrvaško šolajočo se mladino in učiteljskim kadrom, vendar ni dosegla svojega namena. Fašizem je spregledal dejstvo, da na silo ne bo mogel streti nacionalne zavesti in pripadnosti lastnemu narodu. Tuja po duhu in vsebini italijanska šola ni mogla doseči svojega namena in izriniti odnosa do materinega jezika ter doseči svojih vzgojno-izobraževalnih smotrov.«

V svojem predavanju je dr. Žitko ob uvodni predstavitvi Giovannija Gentileja (1875–1944), ministra za šolstvo in ideologa fašističnega režima, podrobneje orisal značilnosti šolske reforme, za lažje razumevanje njenih učinkov na naših tleh pa tudi stanje slovensko-hrvaškega in italijanskega šolstva skupaj z vlogo Lege Nazionale na območju Avstrijskega primorja pred prvo svetovno vojno. V zaključnem delu je podal še oris italijanske zasedbe Primorske in fašistični odnos do slovanskega šolstva z uvedbo Gentilejeve šolske reforme z vsemi njenimi posledicami.

SPOMLADANSKO ČIŠČENJE SPOMENIKOV

Sonja Groznik, vodja OE Zgornja Vipavska dolina, je skupaj s člani očistila tigrovska obeležja na območju Vipave in Ajdovščine. Očistili so ploščo Antonu Štrancarju v Ajdovščini, spomenik Dragu Bajcu pred osnovno šolo v Vipavi in spomenik ustanoviteljem organizacije TIGR na Nanosu.

SPOMINSKA SVEČANOST PRED SPOMENIKOM DANILU ZELENU V SENOŽEČAH

V petek, 12. 5. 2023, je OE Kras - Brkini pripravila tradicionalno spominsko slovesnost ob 82. obletnici smrti Danila Zelena, padlega 13. 5. 2023 na Mali gori nad Ribnico, pred spomenikom v Senožečah. Slovesnosti so se udeležili številni obiskovalci, med njimi tudi županja Občine Divača Alenka Štrucl Dovgan, predstavniki našega društva, predstavniki Krajevne skupnosti Senožeče, predstavniki veteranskih organizacij Krasa in Brkinov in drugi.

Kot vedno so bili prisotni tudi prapori vseh veteranskih organizacij Krasa in Brkinov. Prisotne je pozdravil Marijan Suša, vodja omenjene OE, ki je poudaril veličino in pomembnost dolgoletnega boja Danila Zelena za ohranitev slovenskega jezika in nastanek samostojne države.

V doživetem kulturnem programu so sodelovali pevka Zala Hreščak in pianist Matej Barič, učenke in učenci Podružnične šole Senožeče pod mentorstvom Nataše Adam ter recitator in pozvovalec programa Igor Rojc.

V Senožečah so pripravili slovesnost v spomin na Danila Zelena.

ANDREJ JELAČIN: DANILU ZELENU

Če greš s srcem v boj,
v tebi je žar, v tebi je moč,
zato preziraš strah in smrtni znoj.
Če greš s srcem v boj
in veš, zakaj, pred tabo je cilj,
zato ne izbiraš poti, ne v pekel in ne v raj.
Če greš s srcem v boj,
prižigaš plamen in se ga ne bojiš,
lahko z njim vnameš druge ali sam v njem zgoriš.
Če greš s srcem v boj,
ne rabiš zastav, tvoj bojni prapor je ljudstva trpljenje,
le njemu zastavljaš srce in življenje.
Če greš s srcem v boj in padeš neznan,
drugi pobirajo tvoje sadove, a ko omahneš v smrt,
je konec boja in sanj.
Ti si šel med prvimi v boj,
ko človek ni videl izhoda in padel takrat si,
ko mnogim bila je še tuja beseda »svoboda«.

DR. MARTIN PREMK: »ZGODOVINA JE TAKA, KOT JE, DA JO SPOŠTUJEMO IN SE IZ NJE UČIMO.«

V soboto, 13. maja 2023, ob 11. uri je na Mali gori pri Ribnici potekala slovesnost ob 82. obletnici spopada tigrovcev z italijanskim okupatorjem in njegovimi domačimi sodelavci na Mali gori. Slovesnost je bila posvečena spominu na tigrovce Danila Zelena, Antona Majnika in Ferda Kravanjo.

Ob prisotnosti častne straže garde Slovenske vojske je bil k spomeniku tigrovcem položen venec predsednice Republike Slovenije Nataše Pirc Musar, venec Društva TIGR Primorske in venec domačinov iz Ribnice.

Dramski igralec Rok Matek

Navzoče je pozdravno nagovoril predsednik Društva TIGR Primorske Gorazd Humar.

Slavnostni govornik je bil zgodovinar dr. Martin Premk, ki je v svojem govoru poudaril, da je

Slavnostni govornik dr. Martin Premk

Igor Rojc

Daniel Divjak in Manuela Polanc sta položila venec k plošči, posvečeni Antonu Majniku, v Ribnici.

Irma Grbec

organizacija TIGR ljudi združevala, da je bila svobodoljubna organizacija, ki se je borila za osvoboditev Slovencev, čeprav si je marsikdo skozi zgodovino dovolil dajati tigrovcem nepravilne oznake.

V kulturnem programu so nastopili dramski igralec Rok Matek, član Gledališča Koper in član Društva TIGR Primorske, Moški pevski zbor Svoboda Kočevje in recitator Igor Rojc, član Društva TIGR Primorske.

Po svečanosti je delegacija Društva TIGR Primorske ob recitaciji položila venec ob ploščo Antonu Majniku.

Nagovor predsednika Društva TIGR Primorske Gorazda Humarja na Mali gori 13. maja 2023

Spoštovani,

v imenu Društva TIGR Primorske pozdravljam vse prisotne, članice in člane našega društva, vse predstavnike veteranskih organizacij, združenih v koordinaciji KoDVOS, predstavnika Uprave RS za vojaško dediščino pri MORS mag. Matjaža Ravbarja, vse nastopajoče, praporščake in posebej vse domačine. Zahvaljujem se tudi predsednici Republike Slovenije Nataši Pirc Musar, da je na Malo goro poslala venec, ki ga je položila častna straža garde Slovenske vojske.

Tukaj, na Mali gori, je 13. maja 1941 prišlo do spopada med tigrovci in sedmimi okupatorskimi vojaki. Prišlo je do napada štirih fašističnih karabinjerjev in treh njihovih slovenskih sodelavcev, pravzaprav kolaborantov, na tri tigrovce. Spomin na slednje obujamo danes. To so bili Ferdo Kravanja, Anton Majnik in Danilo Zelen. Tigrovec, vojaški vodja TIGR-a Danilo Zelen, je bil žal žrtev tega spopada. Z usem dolžnim spoštovanjem se danes s to slovesnostjo poklanjamo spomenu na te tri hrabre tigrovce.

Mala gora je bila do sedaj prevečkrat kraj, kjer so se zaradi notranjih političnih obračunavanj lomila številna kopja slovenske politike. Še več je bilo ob tem potvarjanja in zavestno napačne interpretacije že znanih in preverjenih zgodovinskih dogodkov. Eden od takih je bil intervju v oddaji Pričevalci z Brunom Tekavcem, ki, ker je bil takrat še dojenček, sploh ni bil neposredna priča dogodkov na Mali gori, je pa o tem, kaj se je 13. maja 1941 tukaj dogajalo, vedel vse, z avtorjem oddaje ured. Pa zgodba, zgodovinsko nepreverjena, o prvem spopadu z okupatorjem v drugi svetovni vojni na naših tleh. Preverjena in dokazana zgodovinska stroka je te zgodbe že temeljito preučila in povedala, da stvari pač niso bile take, kot se jih hoče spet prikazati kot podlaga za ponovno imenovanje 13. maja za državni praznik. Da do vseh takih brezumnih poskusov spreminjanja slovenske zgodovine ponovno prihaja, nas skušajo prepričati tudi tisti, ki na to goro prihajajo v preoblekah političnih strank in z njihovim kritjem. Dobro veste, o kom in o čem govorim. Tudi danes bodo prišli sem.

Vsekakor pa je bilo lansko leto na državni praznik 27. aprila na tem mestu skrajno zavržno, neprimerno, netično in lahko rečem tudi perverzno brati ob spomeniku tigrovcem, upornikom proti fašizmu, pesmi domobranskega pesnika Franceta Balantiča, pripadnika tistih in taistih domačih kolaborantov in izdajalcev, ki so skupaj s fašisti napadli tri tigrovce prav tu, na Mali gori. Ob tem dejstvu zdrav razum povsem odpove.

Zato bom navedel misel duhovnika in pisatelja Franca Saleškega Finžgarja, ki je o domobranstvu napisal sledeče:

»Rajši so sprejeli orožje, obleko in denar od okupatorjev za boj zoper brate Slovence. To je v slovenski zgodovini najbridkejši črni madež, ki ga noben izgovor ne more izbrisati.

Razumljivo je trdo krščansko prepričanje, razumljiva kapitalistična usmerjenost, nerazumljiva in po vesoljnem svetu pa je obsojena drznost, da sežeš po orožju smrtnega sovražnika za boj zoper svoje brate.

To je bolečina vseh bolečin!«

Mala gora zato nikakor ne more po toliko letih biti prizorišče politične arene, nobene, ne leve ne desne. Mala gora mora trajno imeti status gore kot prostora izražanja spoštovanja do tigrovskega gibanja in slovenskega domoljubja pa tudi boja proti fašizmu in kolaboraciji. Zato apeliram na vse, ki prihajajo na ta sveti kraj na Mali gori, da pustijo svoje tesno oprijemajoče se politične in strankarske plašče v dolini in v njih oviti ne hodijo sem. Le na ta način bo ta gora res postala gora spomina in gora miru.

In tega sploh ni tako težko narediti. Človek usaj z malo človeške etike v sebi to zmore in tudi zna.

SLOVESNOST V GORNJEM CEROVEM

V nedeljo, 21. maja 2023, je bila v vasi Gornje Cerovo v Goriških brdih slovesnost v spomin na Mirka Brezavščka, ki je komaj 14-leten 21. 2. 1931 umrl zaradi posledic fašističnega nasilja, in v spomin na 10 ustreljenih talcev, ki so jih Nemci 22. maja 1944 ustrelili v vasi Gornje Cerovo. Slovesnost so organizirali Občina Brda, Združenje borcev za vrednote NOB Nova Gorica v sodelovanju z Društvom TIGR Primorske. Govor Gorazda Humarja, slavnostnega govornika, je zaradi njegove odsotnosti prebrala Ingrid Kašca Bucik, predsednica Združenja borcev za vrednote NOB Nova Gorica. Gorazd Humar je v svojem prispevku opisal okoliščine smrti upornika proti fašizmu in »črne-

— Mirko Brezavšček

ga brata« Mirka Brezavščka ter ustrelitve 10 talcev.

Na slovesnosti so sodelovali še Pihalni orkester Brda, učenci Podružnične šole Kojsko in Ženska vokalna skupina Zimzelen. Slovesnosti je s praporom Društva

— Praporščak Bojan Orešnik

TIGR Primorske prisostvoval tudi praporščak Bojan Orešnik.

Govor Gorazda Humarja na spominski slovesnosti v Gornjem Cerovem v Goriških brdih 21. maja 2023

Spoštovani domačini, spoštovani Brike in Brici ter vsi, ki ste prišli na današnjo slovesnost, na kateri se vsako leto še posebej spominjamo dveh iz množice tragičnih dogodkov, ki so pretresali Primorsko v prvi polovici 20. stoletja, v naši ne tako davni preteklosti.

Z bolečino in še posebej z grenkobo se spominjamo žalostne usode in smrti še ne 14-letnega Mirka Brezavščka, fanta neizpoljenih življenjskih želja, ki je prezgodaj občutil prisilovito divjanje in surovost italijanskega fašizma. Njegova nasilna smrt 21. februarja 1931. leta je pretresla ne samo Cerovo in Brda, pač pa celo Primorsko.

Do Mirkove smrti je prišlo le pol leta po usodnem dnevu 6. septembra 1930, ko so v Bazovici na osnovi sodbe posebnega fašističnega sodišča ustrelili 4 bazoviške junake, mnoge tigrovice pa obsodili na večdesetletne kazni. Zareza v narodno tkivo je bila s temi dogodki pregloboka, da vsa ta dejanja ne bi še povečala odpora Primorcev proti fašizmu. Prav letos obeležujemo 100. obletnico uvedbe fašistične šolske reforme, ki je leta 1923 iz šol izbrisala slovenski jezik. Po navedbah zgodovinarja dr. Salvatorja Žitka je moralo tako rekoč čez noč okoli 52.000 slovenskih otrok v 440 šolah spremeniti učni jezik, v slovenščini

se niso smeli pogovarjati med sabo niti med odmori. In italijanski učitelji, ki so učili slovenske otroke, so smeli biti samo tisti, ki so bili upisani v fašistično stranko Fascio.

In kakšne psihološke posledice to pusti v odraščajočem otroku, ki njemu tujega italijanskega jezika prej nikoli niti slišal ni? In na kakšen način se na vse fašistično nasilje odzovejo mladoletni fantje, združeni v skrivno bratovščino, ki je bila v resnici tajna dijaška protifašistična organizacija, imenovana Črni bratje? Tako, kot so to v svojih rosnih letih znali – na tiho so posnemali svoje starejše vrstnike tigrouce. Za oborožen upor so bili še premladi. So se pa znali presenetljivo dobro organizirati. Mirko Brezavšček je bil med drugim zadolžen za tisk in širjenje slovenske literature in letakov s protifašistično vsebino. Fašisti so Mirka, potem ko so ga prijeli, neznošno mučili, da bi priznal, s kom vse je bil povezan in kakšni so bili cilji njihove skupine. Ko so fašisti zaslutili, da utegne 14-letni fant zaradi mučenja in fizičnega nasilja umreti, so se tega ustrašili in ga poslali domov, kjer je po nekaj dnevih umrl. Fašisti so se ustrašili dejstva, da bi lahko Mirko umrl v njihovih rokah v zaporu, kar bi lahko povzročilo splošno ljudsko nevoljo in nemire. Seveda danes v Italiji o kruti usodi mladoletnega fanta noče nihče niti slišati, saj Italijani kot »dobri ljudje« niso nikoli povzročali nasilja in smrti drugih. Naj uprašajo nas, če so slučajno pozabili.

Pisatelj France Bevk je leta 1950 napisal knjižno delo Črni bratje in s tem postavil Mirku Brezavščku in njegovim sotovarišem trajen knjižni spomenik. O Črnih bratih je bil v režiji Tuga Štiglica leta 2010 na pobudo Društva TIGR Primorske posnet tudi film z istoimenskim naslovom, ki bi si ga moral ogledati vsakdo.

Naukljub temu pa svet bolje pozna zgodbo Ane Frank, po letih skoraj sovrstnice Mirka Brezavščka, ki je le slabi dve leti starejša umrla v taborišču Bergen Belsen. Mirko Brezavšček pa je že izven Primorske nezna- na osebnost. Zato je toliko bolj prav, da se njegovemu spominu poklonimo danes in tukaj.

Le kako naj razumemo tako okrutno fašistično nasilje nad 14-letnim Mirkom Brezavščkom, ki ga je bil deležen le zato, ker je trosil protifašistične letake? Je bil res tako usodno nevaren za takratno italijansko državo, ki ji ne gre v čast, da se je na tak način znesla nad otrokom, da je za posledicami fizičnega nasilja kmalu zatem umrl v materinem naročju? Je bila organizacija višjih osnovnošolcev, imenovana Črni bratje, ki jo je vodil Mirko Brezavšček, res taka nevarnost za takratno oblast? Kakšna država pa je to bila, da se je čutila ogrožena s strani otrok?

Sicer pa nam je fašistično brezumno nasilje nad nedolžnimi otroki znano tudi iz primera v Strunjanu, ko so že leta 1921 fašisti z vlaka za zabavo streljali na skupino otrok, ki so se igrali ob progi, in jih pri tem hudo poškodovali in celo ubili. Koliko otrok je umrlo v koncentracijskih taboriščih na otoku Rab, v Gonarsu v naši bližini in v drugih taboriščih, ki jih v Italiji še danes ne priznajo in današnji prebivalci niti ne vedo zanje.

Drugi dogodek, ki se ga na današnji dan spominjamo tu, v Cerovem, pa je zločin, ki ga je z ustrelitvijo 10 domačinov storila nemška okupatorska vojska. Človek se upravičeno lahko upraša, kako da so tako gorje malemu slovenskemu narodu prizadeli predstavniki dveh velikih nacij, kot so Italijani in Nemci, naciji, ki sta v civilizacijsko zakladnico Evrope prispevali številne cvetove s področja umetniškega, kulturnega in tudi znanstvenega ustvarjanja. Podivjani režimi, ki so bili gonilna sila fašizma in nacizma, so se z nerazumljivo brutalnostjo in uničevalno silo spravili nad slovenski narod z namenom, da ga uničijo.

Vsa predvojna uporniška junaštva Primorcev je med drugo svetovno vojno nadgradil in nasledil prav tako junaški partizanski narodnoosvobodilni boj.

10 ustreljenih nedolžnih domačinov v Cerovem dne 22. maja 1944. leta – to je bilo okrutno dejanje nemo- či, ki ga je storila takrat še vedno močna in z nacizmom prepojena nemška vojska. To je bilo maščevanje nad vojaškim porazom, ki so ji ga v borbi prizadejale partizanske čete ob sodelovanju italijanskega partizanskega bataljona Mazzini in Mamelli. Zločini Nemcev so se iz maščevanja kar vrstili. Kako lahko sicer razumemo zažig 22 ljudi, tudi otrok, pri Peternelu v Brdih?

Slovenci smo lahko nad našim narodnoosvobodilnim bojem upravičeno ponosni. Le koliko narodov v Evropi danes lahko reče, da so se sami osvobodili, da je njihova ljudska vojska ukorakala v svojo prestolnico in jo osvobodila, kot je to storila partizanska vojska v Ljubljani? Ne, v Ljubljano niso ukorakali ne Rusi ne Novozelandci ne Britanci ali Američani, ki so ukorakali v mnoge prestolnice in mnoga mesta Evrope. Zavezniki so, sicer s svojo pomočjo, zavedajoč se, da je partizanska vojska pomemben del pro-

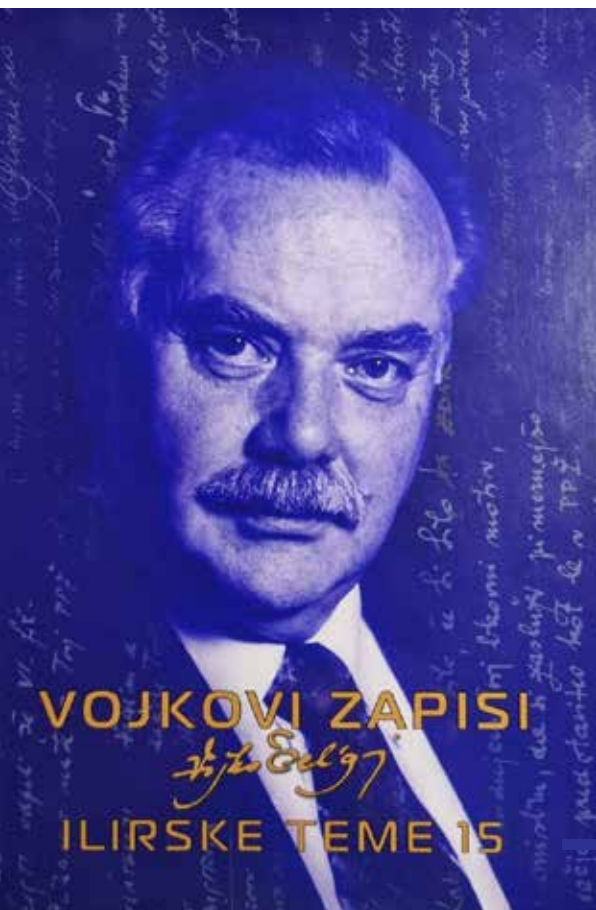
tinacistične koalicije, ne glede na to veliko prispevali h končnemu izidu vojne na slovenskih tleh, kar še danes visoko cenimo, toda Ljubljano in tudi Primorsko je osvobodila naša vojska. Vendar narod, ki ne zna biti ponosen na svoj delež pri skupni zmagi nad nacifašizmom, lahko zlahka spet postane podlaga tujčevi peti. Saj nas je danes skoraj sram, da smo bili na strani zmagovalcev!

Dodal bi le še to – če bi bil partizanski boj zgolj revolucionarno komunistično nasilje, kot skušajo pre-mnogi danes očrniti partizansko gibanje, potem ne bi nikoli to gibanje razvilo niza svojih dejavnosti, kot so bili partizansko šolstvo, partizanske bolnice (260 naj bi jih bilo) in porodnišnice. Med partizansko vojsko je bila visoko razvita kulturna dejavnost, kot so gledališke skupine, pevski zbori in celo lutkovno gledališče. Tiskali so pesmi slovenskih pesnikov in še bi lahko naštevali.

In kaj se o vsem tem naša današnja mladina uči v šoli? Skoraj nič. Angleški zgodovinar Ian Kershaw, nosilec angleškega viteškega naslova, je v nekem intervjuju povedal, da je mladim Nemcem del njihove zgodovine med drugo svetovno vojno podrobno predstavljen v procesu šolanja in prek izdatnega poročanja medijev. Lahko enako rečemo tudi za naš šolski sistem? Saj mladi niti ne vedo več, kdo so bili tigrovci in Črni bratje, kdo je bil Janko Premrl – Vojko in mnogi drugi junaki Primorske.

Zaključim naj bolj optimistično. Ljudje, ki dajo kaj nase, nosijo v sebi vsa ta vedenja in spomin na čase, ki so bili bistveno bolj črni, kot so današnji. Saj ni treba, da neprestano živimo s temi spomini, usmeriti se moramo v sedanji čas in tudi v prihodnost, vendar nauka iz črnih časov slovenskega preživetja ne smemo in ne bomo pozabili. Ne bomo jih pozabili zato, da se taki časi vseeno ne bi kdaj spet dogodili.

VOJKO ČELIGOJ – ČASTNI OBČAN

Član našega društva, kronist, publicist in avtor številnih knjig Vojko Čeligoj je prejel naziv častnega občana Občine Ilirska Bistrica. Občina je Vojku Čeligoju naziv podelila na podlagi več kot 60 let aktivnega delovanja na več področjih, med drugim je Vojko Čeligoj neizbrisen pečat pustil kot raziskovalec zgodovine domačih krajev in pobudnik, ustanovni član in dolgoletni predsednik Primorskega numizmatičnega društva Ilirska Bistrica.

Društvo za krajevno zgodovino in kulturo je ob 30. obletnici samostojnosti Republike Slovenije in v počastitev 80. rojstnega dne Vojka Čeligoja izdalo knjigo Vojkovi zapisi, ki je hkrati tudi 15. številka društvene publikacije Ilirske teme.

DOGODKI

ODPRTO PISMO

Obisk ministra za zunanje zadeve Republike Italije Antonia Tajanija v Sloveniji

Spoštovana ministrica Tanja Fajon,

piševa vam v imenu Društva za negovanje rodoljubnih tradicij organizacije TIGR Primorske (krajše: Društvo TIGR Primorske) in Zveze združenj borcev za vrednote narodnoosvobodilnega boja Slovenije (krajše: ZZB NOB Slovenije), ki si prizadevata osveščati javnost o veliki zgodovinski vlogi primorskega protifašizma med obema vojnoma ter ohranjati in utrjevati spoštljiv odnos do boja slovenskega naroda v času druge svetovne vojne. Zavzemamo se za krepitev narodne samozavesti, demokracije, domoljubja ter za pokončno držo v mednarodnih odnosih. Članstvo in ostala javnost nam pogosto naslavljata vprašanja in pozive, ki se nanašajo na tematiko odnosa med državama in se še posebej dotikajo prebivalcev, ki živijo ob slovensko-italijanski meji. Največkrat so povezana z lažnimi in revizionističnimi izjavami ter potvarjanjem zgodovinskih dejstev nekaterih najvišjih predstavnikov Republike Italije, ki smo jim priča ob posameznih spominskih dogodkih. Letos jih je lahko slišalo tudi okoli 16 milijonov gledalcev Sanremskega festivala, na katere ste se upravičeno odzvali na vašem Facebook profilu. Z izjavo za javnost so se na provokacije v zvezi s fojbami ob dnevu spomina 9. februarja 2023 odzvali tudi predsedniki Zvez borcev in antifašistov Hrvaške, Italije in Slovenije Franjo Habulin, Gianfranco Pagliarulo in Marijan Križman ter obsodili sramoten molk o zločinih, deportacijah, potujčevanju in nekaznovanju vojnih zločinov in vojnih zločincev italijanskih okupacijskih sil.

Zaskrbljeni smo zaradi vztrajnega ponavljanja neresnic ter pogosto vzvišenega in pokroviteljskega odnosa do naše države, zato pričakujemo, da boste ministra za zunanje zadeve Republike Italije Antonia Tajanija, katerega obisk v Sloveniji je načrtovan 17. marca 2023, v dvostranskih pogovorih pozvali k sprejetju in objavi Poročila slovensko-italijanske zgodovinsko-kulturne komisije Slovensko-italijansko odnosi 1880–1956, ki je bilo zaključeno leta 2000 po sedmih letih temeljitega strokovnega dela. Sprejeto je bilo soglasno, a italijanska oblast ga ves čas ignorira. Z objavo poročila bi naredili pomemben korak k boljšemu razumevanju zapletenih in kompleksnih odnosov na obmejnem področju ter predstavili zgodovinska dejstva, ki objektivno pojasnjujejo dogajanje v polpretekli zgodovini. Republika Slovenija ne more pristati na sponzoriranje zgodovinskih neresnic, zavajajočih izjav in izkrivljanja dejstev, ki še vedno povzročajo trenja in burne odzive. Menimo, da je treba v 21. stoletju Evropski uniji in svetu dati priložnost drugačnemu, tvornemu, poštenemu, dobrososedsko naklonjenemu in pomirjujočemu ravnanju, ki dviguje kakovost življenja naših državljanek in državljanov brez političnega manipuliranja na osnovi zgodovinskih laži. Dovolite, spoštovana ministrica, da ob tej priložnosti izpostavimo še eno temo, ki bi jo morali omeniti italijanskemu kolegu. To je vrnitev umetniških del, ki so bila junija 1940 odnešena iz cerkva in samostanov v Kopru, Izoli in Piranu in so pomemben del kulturne dediščine Istre, saj je nesporno dokazano njihovo izvorno lastništvo. Zato bi bila vrnitev odtujenih umetnin poleg upoštevanja njihovih zakonitih dedičev tudi izraz razumevanja zgodovinskih dejstev glede večkulturnosti Istre in tistega dela njenih prebivalcev, ki so italijanske narodnosti in so v času povojnega eksodusa ostali v Istri. Omenjene umetnine so tudi del njihove zgodovine in kulturne dediščine.

Z odličnim spoštovanjem,
Gorazd Humar, predsednik Društva TIGR Primorske
Marijan Križman, predsednik ZZB NOB Slovenije

V SPOMIN

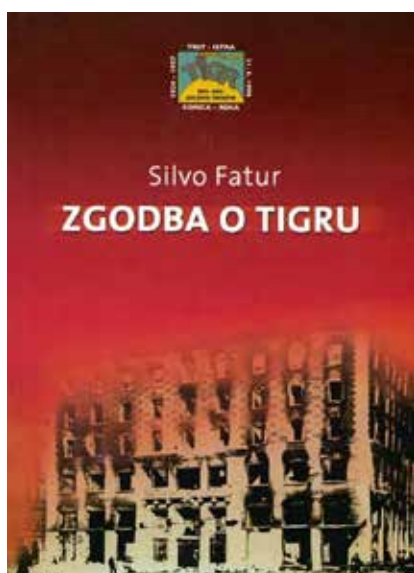
POSLOVIL SE JE SILVO FATUR

15. 1. 2023 je umrl slavist Silvo Fatur, avtor knjige Zgodba o TIGRU.

Rodil se je leta 1935 v Zagorju pri Pivki, po končanih 4 razredih v domači vasi se je vpisal na postojnsko gimnazijo. Pri šestnajstih letih je ostal brez obeh staršev. Kot osmošolec je oblikoval dijaški list Glas Krasa. Maturiral je leta 1956 in se vpisal na slavistikov Ljubljani, kjer je študiral slovenščino in ruščino. V študentskih letih je deloval v Klubu postojnskih študentov in z mladimi v domači vasi, režiral je dve celovečerni igri v sezoni in uprizoril Linhartovo veseloigro Matiček se ženi. Ukvarjal se je tudi z gledališko kritiko, ki jo je objavljaval v študentski Tribuni. Študij je zaključil leta 1961, za diplomsko delo je prejel Prešernovo nagrado. Poklicno pot je začel na osnovni šoli v Pivki, jeseni leta 1963 pa je postal profesor slovenščine na postojnski gimnaziji. Veliko se je ukvarjal tudi s

Silvo Fatur. Foto: http://sl.wikipedia.org/wiki/Silvo_Fatur

pomenom TIGR-a in molku o njem. V Postojni je bil vključen v kulturne dejavnosti, postal je predsednik občinske Zveze svobod in prosvetnih društev, v 80. letih je bil predsednik Temeljne kulturne skupnosti Postojna in član Izvršnega odbora Kulturne skupnosti Slovenije. Od leta 1965 do 1977 je bil ravnatelj na postojnski gimnaziji, leta 1978 pa je postal pedagoški svetovalec za slovenščino na koprski enoti Zavoda RS za šolstvo. Bil je tudi svetovalec RS za slovenske šole na Tržaškem. V 90. letih se je posvetil problematiki pouka književnosti in bil pobudnik Primorskih slovenističnih dnevov, strokovnega druženja slavistov z obeh strani meje.

Leta 2007 je pod založništvom Društva TIGR Primorske izdal knjigo o tigrovcih Zgodba o TIGRU, v kateri je skupaj z Marjanom Bevkom, Borisom Pahorjem in Lucijanom Peliconom popisal dotakratna odkritja o TIGR-u, v knjigi pa je tudi popis spominskih obeležij domoljubom in tigrovcem in popis dotakratnih knjižnih publikacij s tigrovsko tematiko.

BEREMO

Dušan Jelinčič je bil častni gost na slovesnosti ob državnem prazniku dneva upora proti okupatorju v Novi Gorici.

DUŠAN JELINČIČ, NAGRAJENEC PREŠERNOVEGA SKLADA

Na predvečer kulturnega praznika so na državni proslavi v Cankarjevem domu podelili najvišja priznanja v slovenski umetnosti. Prešernovi nagradi za življenjsko delo sta prejela umetnica Ema Kugler in akademski slikar Herman Gvardjančič. Nagrado Prešernovega sklada pa je prejel naš član, pisatelj in novinar Dušan Jelinčič.

Na spletnem portalu rtv slo.si so zapisali, da se »tržaški pisatelj Dušan Jelinčič v romanu Šepet nevidnega morja, dvanajst tablet svinca dotika vprašanja preživetja slovenskega človeka sredi skrajnega nasilja, ki ga je udejanjila fašistična genocidna politika. /.../ Zaradi nazornega etičnega imperativa, ki prerašča individualno sfero in zaobjema kolektivno držo, se roman vključuje v tradicijo slovenskega romana na Tržaškem, ki od konca vojne dalje ustvarja veliki kolektivni tekst, usmerjen v literarizacijo fašistične ere in druge svetovne vojne. Hkrati pa Jelinčič prenovi tržaško jezikovno paradigmo, ko se oddalji od manieristično dodelanega pisanja in se odloči za direktno in sproščeno izrekanje, za komunikativni model jezika.«

Šepet nevidnega morja, dvanajst tablet svinca v Kopru in Novi Gorici

V Pretorski palači v Kopru je v torek, 10. januarja 2023, potekal pogovor o branju z nagrajencem Dušanom Jelinčičem. S pisateljem sta se pogovarjali Jasna Čebtron in vodja OE Slovenska Istra Jadranka Šturm Kocjan, igralec Rok Matek pa je interpretiral odlomke iz romana Šepet nevidnega morja, dvanajst tablet svinca.

Tri mesece kasneje, 20. aprila 2023, pa so Mestna občina Nova Gorica, Društvo TIGR Primorske in Združenje zveze borcev za vrednote

Jadranka Šturm Kocjan in Jasna Čebtron z Dušanom Jelinčičem

NOB Nova Gorica v veliki dvorani Mestne občine Nova Gorica priredili slovesnost v počastitev državnega praznika dneva upora proti okupatorju.

Pozdravne besede so številnemu občinstvu namenili predstav-

niki vseh treh organizatorjev dogodka, v imenu Društva TIGR Primorske je prisotne pozdravil predsednik Gorazd Humar. Slavnostno besedo je imel župan Mestne občina Nova Gorica Samo Turel. Častni gost na dogodku je bil prav tržaški pisatelj, novinar in alpinist Dušan Jelinčič. Dušan Jelinčič je prisotnim predstavil nagrajeni roman, ki opiše življenje in delo Zorka Jelinčiča, enega od ustanoviteljev protifašistične organizacije TIGR in njenega dolgoletnega vodje. Dušan Jelinčič je povedal, da je roman napisal po resničnih zgodovinskih dogodkih, temelječih na očetovih spominih. V knjigi sta izpostavljena trnova pot Zorka Jelinčiča in čas, ki ga je tigrovec prebil v številnih zaporih. Vseh naporov Zorko Jelinčič ne bi zmoget, če ne bi bil športnik z močnim telesom. Manj znano je tudi dejstvo, da je bil Zorko Jelinčič odličen plezalec in soplezalec dr. Klementa Juga.

Predstavitvi knjige, ki je prva na literarni način napisana zgodba o TIGR-u, je občinstvo prisluhnilo z izrednim zanimanjem.

PREDSTAVITEV KNJIGE KO SO JEČALI TEČAJI EVROPE V POSTOJNI IN PIVKI

Predstavitve knjige v Postojni je bila obogatena s pestrim kulturnim programom.

V torek, 14. 2. 2023, je OE Postojna - Pivka ob 18. uri v dvorani SAZU na Titovem trgu v Postojni organizirala predstavitev knjige *Ko so ječali tečajji Evrope; O pesniku Dragu Bajcu in tigrovcih iz goriškega poduredništva časopisa Edinost*. Gorazd Humar je kot urednik predstavil zasnovo knjige in posamezna poglavja. Obrazložil je članek *Deset zapovedi za rekrute in posledice le-tega* za Franceta Bevka

VERA VEZOVIK JE IZDALA SVOJO TRETJO PESNIŠKO ZBIRKO

Besedilo: Vesna Tomc Lamut*

Vera Vezovnik, upokojena učiteljica slovenščine in dolgoletna ravnateljica, je v četrtek, 23. februarja 2023, v okviru prireditve ob kulturnem prazniku, ki ga je pripravilo Kulturno društvo Istrski grmič, pred polno dvorano na Škofijah predstavila svojo tretjo pesniško zbirko.

Po zbirkah *Trepetlikanje* (2002) in *Na obzorju v dan* (2009) je konec lanskega leta s samozaložbi izšla še *V zavetju tišine* (2022), z likovno opremo Karin Čerin. Avtorico je predstavila in se z njo pogovarjala Vesna Tomc Lamut, ki je knjigo uredila, lektorsko pregledala in napisala daljšo spremno besedo, pesmi pa je brala pesnica s sama. Zaključne besede h knjigi in svojo pesem o Soči pa je prebrala tudi njena kolegica, sorojakinja in prijateljica Zorka Podobnik.

Pesmi iz *V zavetju tišine* so osebna izpoved ženske, Primorke z dušo in telesom, ki se je rodila pred 93 leti v Dobljarju nad Sočo, se kasneje preselila bližje morju in si tu ustvarila topel dom. Nikoli ni po-

V Parku vojaške zgodovine v Pivki

in Draga Bajca, pojasnil je okoliščine zapisa o šmarnem dnevu v Logu pri Vipavi 15. 8. 1927. V programu so sodelovali še Sonja Groznik in Igor Rojc z recitacijami ter MePZ Burja DU Postojna s tremi skladbami. Predstavitve je napolnila dvorano, udeležilo se jo je okrog 70 udeležencev.

Območna enota Postojna - Pivka je poleg omenjene predstavitve organizirala še eno predstavitev, in sicer v sredo, 19. 4. 2023, ob 18. uri v Parku vojaške zgodovine v Pivki. Kulturni program so oblikovali Irena Rep in Rafael Zorko ter recitator Igor Rojc. Gostom je dobrodošlico izrekel tudi direktor Parka vojaške zgodovine mag. Janko Boštjančič.

zabila svojih korenin, hkrati pa ji tudi nikoli ni bilo žal, da je odšla. Ta dvojnost, nasprotje, se izraža v mnogih njenih pesmih, vse imajo globoko noto človečnosti,

— Vesna Tomc Lamut in Vera Vezovnik

širino duha in srca. Vera Vezovnik je izredno globoko čuteča, rada ima naravo, živali, ljudi, v vsem najde smisel in optimizem. Čeprav se kdaj tudi samoizprašuje o življenju, o minljivosti, o svetu, vedno ostaja pozitivna. Varno zavetje in toplino je našla v bližini ljubljene osebe, s katero deli že 70 let skupnega življenja; za srečno sobivanje ji je včasih dovolj le dotik, pogled, kretnja ... In tudi pesmi zanje predstavljajo zavetje, vanje se umakne in piše. Svoj življenjski moto je najbolje izrazila v pesmi z naslovom Pesem:

Pesem samotno sama zori v zavetju nemih besed. / Beseda glasna in spevna odstira radost-lepoto-bolest. / Moja pesem se ne vzpenja do zvezd, rada je doma v zavetju srca.

Naj na koncu poudarim, da je Vera Vezovnik kljub svojim letom, ki jih premaguje brez težav, ves čas tudi družbeno dejavna članica kulturnega društva; med drugim pa tudi dolgoletna članica Društva TIGR Primorske, Območne enote Slovenska Istra. Nadaljuje predanost svojih primorskih prednikov do slovenske zemlje in slovenskega jezika, saj je bil njen stric Andrej Šavli tigrovec, eden od ustanoviteljev protifašistične organizacije TIGR na Nanosu leta 1927.

O ČAROBNI SKALI ANDREJA JELAČINA

V Danah pri Sežani so predstavili knjigo Andreja Jelačina z naslovom *O čarobni skali*. »Vanjo je povezal pesmice in pripovedke, ki jih je vrsto let pripovedoval potomcem. Ob njegovem visokem jubileju so ga spodbudili, naj jih deli še z drugimi, malimi in velikimi bralci,« je o knjigi zapisal novinar Andraž Gombač. Knjigo je z ilustracijami obogatil slikar Radko Oketič. Z avtorjem se je pogovarjala urednica knjige in lektorica Vesna Tomc Lamut, sodeloval je tudi harmonikaš Franc Novak. »V rodnih Senožecah sem

— Foto: Andraž Gombač

slišal kakšno pripoved, ujel nekaj stavkov, iz tega so potem nastale moje zgodbe, ki so predvsem poklon naravi. Pišem o gmajni, kjer sem kot pastirček pasel krave in ovce, o sožitju med živalmi in ljudmi, kakršnega novi rodovi ne poznajo več,« so besede, s katerimi je Andrej Jelačin slikovito strnil misli »o čarobni skali«.

PREDSTAVITEV KNJIGE PRAVNA DRŽAVA V SLOVENIJI IN ONKRAJ

V Kopru je v sredo, 31. maja 2023, potekal zanimiv pogovor o pravni državi, navezujoč se na knjigo *Pravna država v Sloveniji in onkraj* avtorja mag. Andreja Ferlinca, nekdanjega vrhovnega državnega tožilca. Monografija je izjemno delo vrhunskega pravnega strokovnjaka, v katerem je znanje povezal iz izkušnjami 40-letnega dela na tožilstvu. Sodeloval je dr. Iztok Simoniti, pravnik, karierni diplomat, mednarodni politolog in publicist, ki je napisal spremno besedo. Pogovor je povezoval Branko Masleša, nekdanji sodnik in predsednik Vrhovnega sodišča Republike Slovenije.

Mag. Ferlinc je izpostavil pomen pravne države kot vrednote ustavne demokracije in omenil nekaj primerov, ki so bili odmik od tega (neimenovanje tožilcev, nefinanciranje STA). Dr. Simoniti je bil kritičen do Ustavnega sodišča Republike Slovenije, ki si ne bi smelo privoščiti, da ne odloči o zadevi, ki jo obravnava. Odločanje je namreč po mnenju sodelujočih glavna naloga sodnikov. Izhodišče za odločitev pa mora biti javni interes in ne podrejanje trenutni politični situaciji.

Na vprašanje, kakšne so možnosti za rehabilitacijo bazoviških junakov in žrtev drugega tržaškega procesa, ki jih Republika Italija še vedno ima za teroriste, je bil odgovor, da je za to potrebna predvsem politična volja. Cilji in vrednote, za katere so se borili tigrovci, so po-

memben del pravne države, zato je upor proti zatiranju in kršenju človekovih pravic legitimen in upravičen.

Dogodek sta organizirali OE Slovenska Istra in knjigarna Libris.

Predstavitve knjige Pravna država v Sloveniji in onkraj v Kopru

SKOZI ČAS

ZAMOLČANA BESEDA ALI DVE O BORISU FURLANU

Besedilo: Igor Mravlja*

Občasno v kakšnem časopisu izide kakšna usmerjena zgodba o Borisu Furlanu, ki zato že itak površnega današnjega slovenskega bralca pusti v veliki meri neobveščene, za koga in kaj gre. Bolj kot ne namerno.

Več bi se o Borisu Furlanu (B. F.) izvedelo v kakšni biografiji, leksikonu, a večine le po naslovih brstečih bralcev tako brskanje ne premami.

Boris Furlan (1894, Trst–1957, Radovljica) je bil slovenski (in primorski) odvetnik, strokovni pisatelj, univerzitetni profesor, zaveden slovenski izobraženec, celo minister v jugoslovanski vladi v begunstvu med 2. svetovno vojno in nato v vladi Tito-Šušašič.

In liberalec, ne iliberalec. Šmenta.

In menda prostozidar. Šmenta.

Bil je tudi prepričan protifašist (iz vrst tigrovcev), ki je zato že leta 1930 opozorjen (če je to

komu pri srcu ali ne) prebegnil v Ljubljano tik pred grozečo fašistično aretacijo. Za neke “dramaturge” že nekoliko nerodno. Protifašisti so pač nevarna reč, hitro se lahko spridijo v kaj “revolucionarnega”. Ni, da bi hvalil.

V drugi polovici marca 1941, tik pred okupacijo Slovenije, je B. F. s pomočjo britanske obveščevalne službe (s katero je sodeloval) pobegnil v tujino. Tudi zagatno, saj so neke politične sile pri nas skozi vso vojno (1941–1945), vse do samega uradnega konca vojne in celo čez, bile aktivno in preračunljivo na strani Sil osi, odkritega sovražnika taiste Velike Britanije. Hudimana. Pustimo preteklost?

Poleti 1942, dobro leto po okupaciji Slovenije, ga je italijanska fašistična oblast obsodila na smrt. Aprila 1941 pa so se bile neke meščanske kleropolitične sile v Ljubljani že brž sprijaznile z novo večno oblastjo in se šle klanjat fašistu Duceju v Rim, da o zahvalni maši v ljubljanski stolnici (s strumnimi fašističnimi bajoneti in čeladami pred oltarjem) raje ne govorimo. Pustimo tudi to preteklost?

Oktobra 1942 je nemirni protifašist B. F. objavil v ZDA brošuro (izvirno) “Fighting Yugoslavia: The Struggle of the Slovenes”. S podporo in vednostjo jugoslovanske kraljeve vlade v Londonu. Kjer je med prvimi odkril delovanje OF in slovenskih partizanov. Zahodnim zaveznikom namreč, medtem ko je okupator (s slovenskim “supportom” vred) to že dobro vedel.

Po B. F. si Nemci že tisoč let prizadevajo doseči Jadransko morje preko glav Slovencev, pri čemer so se posluževali pokristjanjevanja (iz tujih središč) in nemškega fevdalnega reda, s čimer so postavili germansko izkoriščevalsko sekularno in cerkveno aristokracijo. Hm, tudi to ne gre kazati Slovincem, občutljivim na resnico.

A je nato (po B. F.) francoska revolucija zasejala seme upora po Evropi in prebudila tudi Slovence v Avstro-Ogrski, kjer je parlamentarizem bil le farsa? Ta B. F. pa res ne zna nehati, a ne?

“Heroičen” oboroženi odpor v Jugoslaviji (“od Triglava do Srbije”) v 2. svetovni vojni pa je preprečil uresničenje nemških načrtov.

V Sloveniji je odpor vodila OF (“država v državi”) s svojim civilnim podpornim delom in partizani. B. F. jih občuduje, kako v Ljubljanski pokrajini zadržujejo tolikšno veliko število italijanskih vojakov. Šmenta, ko pa danes neki naši “zgodovinarji” (sl)abotno dokazujejo, da to ne drži.

Po B. F. v nekaterih vaseh celo imajo obrambne enote, ki prosijo partizane za podporo. Ojoj!

Tiste med domačim prebivalstvom, ki bi jih vendarle zamikalo sodelovanje z okupatorjem, pa (po B. F.) večina Slovencev izobči. Prejoj!

Posebej imenitne se B. F. zdijo demonstrativne akcije praznih

mestnih (ljubljskih) ulic ob določeni večerni uri, ki okupatorju kažejo na moč odpora. Zbogom trud “zgodovinarjev”!

In B. F. rodoljubno našteva vse mogoče partizanske akcije, ki resda terjajo nedolžne žrtve med talci, a jih ne vidi kot nesmiselne. “So far so bad.”

V partizanskem odporu proti italijanskemu okupatorju so seveda tu tudi domači kvzilingi, a je (po B. F.) edini bolj vidni njihov predstavnik bivši avstro-ogrski častnik, ki je dobil nepomembno vlogo župana Ljubljane.

Poleti 1944 je B. F. v več govorih po londonskem radiu “Svobodna Jugoslavija” pozival slovenske domobrance, da se pridružijo partizanom. Kapo dol B. F., a ne?

Avtorji, ki bi srčno radi preko B. F. napisali kaj slabega o partizanih ali povojni socialistični Jugoslaviji, morajo res biti po božje podmazani, da prebrode vso to poplavo in potrpežljivo čakajo na svojih zadnjih pet minut.

Po vojni je B. F. postal celo dekan Pravne fakultete v Ljubljani, nato

pa (1947) vendarle (za čakajoče) bil obsojen na smrt; čez 4 leta in pol pomiloščen, a tudi na prostosti trdo preganjan.

Vsekakor je treba današnje bralce opozarjati na vse totalitarne, nedemokratske, iliberalne in avtoritarne politične ideje in režime, ki se znova opazno porajajo in povezujejo po Evropi ter občasno celo umeščajo v vladne palače. Da jih danes pravočasno prepoznamo in izoliramo. Kot zvečine pri nas na volitvah, referendumih, TV-nastopih.

V EU ni nikjer videti, da bi obstajale kakšne resne levičarske politične sile, ki bi se bližale avtokratizmu in totalitarizmu, pač pa taki dve vztrajata na vladah na desni strani (Madžarska in Poljska, že nekaj let zato v postopku v Bruslju), na srečo le občasno tudi v Sloveniji (le šest let v zadnjih tridesetih letih).

A dovolj, da je treba opozarjati mlado bralsko in volilno telo pri nas tudi s (celovito!) življenjsko zgodbo protifašista Borisa Furlana.

VILI BORJANČIČ: NEVIDNI ČLOVEK

Član Društva TIGR Primorske Vili Borjančič, po izobrazbi umetnostni zgodovinar, rojen leta 1939, je na društvo poslal odlomek iz neobjavljene kronike oziroma romana Nevidni človek, ki ga objavljamo v pretipkani verziji – poslal ga je namreč na roko napisanega, risbi pa sta zaslonska posnetka tega zapisa.

Osrednje šolsko poslopje, stavba na Vilharjevem trgu, je po bombardiranju šole, v kateri so se nastanili umikajoči se četniki na poti proti Gorici, je z zažigalnimi bombami izgorelo v ruševinah, zato smo prvošolci vstopili v prvi razred osnovne šole jeseni 1946, ko se je vojna končala, in edino poslopje, ki je ostalo na razpolago, je bila stara meščanska šola, katere projektant je bil znani arhitekt Costaperaria. V domobranski šoli, prejšnjem italijanskem liceju, kjer je poučevala gospa Ferenčakova samo eno leto (1943–44), se je po naključju znašla tudi moja, eno leto starejša, poznejša sošolka Inka z Jamske ceste,

ki se je v odraslih letih poročila z Grkom in živi v Atenah.

Prvega dne je v razred vstopil kaplan Debevec, ne da bi se spomnil, kaj je povedal, nakar je odšel in pouka je bilo s tem konec. Naslednjega dne je vstopila učiteljica Angela iz Matenje vasi pri Postojni in spominjam se, da se je mati pri tem zmrdovala, češ, partizanska šola, ki naj bi jo omenjena obiskovala v Cerknem, tedanjem središču partizanskega narodnoosvobodilnega boja. Potem

pa se je zgodilo, da je Angela po kratkem učiteljevanju odšla, zamenjala pa jo je nova, doma iz Stare vasi pri Postojni, izginilo pa je tudi leseno razpelo na steni nad tablo, ki je tam viselo še za časa italijanskih gospodarjev.

K verouku sem hodil, da sem ustregel staršem, zlasti stari materi, očeta pa ni brigalo in mati je rekla, da je antikrist, kar je meni zelo imponiralo, ker je beseda tako svojevrstno zvenela, da sem si jo v mislih tako često ponavljal, kot da je oče nekakšen vitez Ivan Hoe, Scottov junak, ki sem ga ravno takrat začel brati. Tudi oče sam je bil navdušen bralec, in ker je bil pek, je zjutraj zelo zgodaj vstajal, zato je popoldan vedno legel k počitku, najpogosteje s knjigo v roki in prižgano cigareto znamke »Drava«, s katero je, še preden je dogorela v roki, tudi zaspal. S svakom Karlom Tavčarjem, tiskarjem v Šebrovi tiskarni, sta v mladosti rada planinarila, svak pa ga je rad oskrbel tudi s knjigami, med katerimi mu je bila najljubša »Iz mojega življenja v gorah« tržaškega gornika Juliusa Kugyja, ki je tiste čase izšla v prevodu.

Čuden tič je bil ta naš Karlo Tavčar iz Kranja, umen grafik, ki je po vojni pohitel v Koper, brez družine, na pomoč tiskarjem, da so »Primorski tisk« postavili

na noge in pričeli uspešno poslovati. Srečeval sem ga le dvakrat ali trikrat, ko je v spremstvu žene Mice, materine najstarejše sestre, prihajal v Postojno na obisk k še živeči materi v Majlontu, k svoji sestri Mimi z družino, živeči v železniškem bloku pri postaji, nato še k nam, preden sta se odpravila na pokopališče ob dnevu Vseh svetih. Preden sta se zvečer vrnila v Kranj, sta nas še enkrat obiskala, pri čemer je Mica večinoma klepetala s svojo materjo, mojo nono, ki jo je ošvrknila z vprašanjem:

»Ali hodiš kaj v cerkev, Mica?«

»Bejž no bejž, mama,« se je Mica brž odzvala, ki je kaj takega pri-

čakovala, »preveč je staromodno in ...« in še preden je utegnila nadaljevati, jo je Karlo prehitel in nono pomirjujoče nagovoril:

»No, no, mati, saj ni tako hudo,« in nadaljeval, »nič nimava proti cerkvi, samo proti farjem, ki jim ne gre zaupati, kar se kaže pri nas, pri vas na Primorskem pa je bilo od nekdaj drugače, kar sem izkusil sam, ko sem pribežal v Jugoslavijo.«

Nato mati: »Ja, ja, Karlo, ti si komunist.«

»Seveda, mati, toda še preden sem to postal, sem bil nacionalist, rodoljub, ki ljubi svojo domačo grudo, katero tepta in uničuje tujec.«

»Ja, mama. Taki časi so to bili, saj so tudi naju fašisti zaprli v Coroneu,« se je vmes oglasila mati.

»Vsi smo bili na nek način uporniki,« je Karlo zopet prevzel besedo, »pa najsi smo bili taki ali drugačni, verni in neverni, ponosni na svoj jezik, katerega so nam fašisti prepovedali. Veliko berem,« je Karlo nadaljeval, »'Borbo' in ostale slovenske časopise, ki so jih takrat ilegalci pretihotapili preko meje, in družim se s tistimi, ki so se nam tukaj pridružili

našemu skupnemu boju.«

Tako so zveneale Karlove besede, ko je v mislih govoreč zamišljeno zrl skozi zaprto kuhinjsko okno, nekam tja daleč, proti zahodu.

Morda ga je spomin v mislih povrnil v dvajseta leta, ko je organizirana »Borba« povzdignila svoj glas v krogu Slovencev na Tržaškem in Goriškem v bran narodnostnih pravic, slovenskega jezika, literature in vsega tistega nasploh, kar karakterizira neki narod. Morda je v tem trenutku pomislil na vse tiste, med katerimi je bil tudi sam, on in njegova družina, ki so se pred zločinskim preganjanjem morali zateči v tedanjo skupno državo Srbov, Hrvatov in Slovencev, poslej imenovano Kraljevina Jugoslavija, s

srbskim kraljem Aleksandrom na čelu, in rasna mržnja se je sčasoma razplamtela v krvavo državljansko vojno. Zmagal je komunizem in tudi Karlo je bil komunist, toda v tej zmagi je videl ne samo rezultat osvobodilnega boja nad tujim sovražnikom, marveč zmago delavskega razreda nad kapitalizmom in izkoriščanjem, ki je doslej tlačil slovenski narod in gojil nepravilni družbeni red.

Nikoli ne bom izvedel, ali se je Karlo, poštenjak, kakršen je bil, kdaj koli udeležil vsakoletne slovesnosti ob spomeniku padlih pripadnikov Borbe (tigrovskega gibanja) v Prešernovem gaju, na starem kranjskem pokopališču, v povojnem času, ko je gibanje

zapadlo v nemilost novih oblastnikov, ki se jim ni odrekel, in se jim potem, ko jih je spoznal, morda celo odrekel. Zavil v molk nas je z ženo Mico nekje sredi 80. let zapustil, ovit s spominom, ki nas vrača v tiste vznemirljive čase.

***

Naveličanost je posledica utrujenosti, ki je botra starosti. Mar sem že tako utrujen, da sem se prav vsega naveličal, sem sam sebe zaskrbljujoče spraševal, ko mi je pišoča levica omahnila in je svinčnik prenehal praskati po papirju. Resnično, bil je trenutek naveličanosti, ki bi bržkone zajel vsakogar, ki bi se v danem trenutku znašel v podobnem položaju.

SPLETNA STRAN DRUŠTVA tigr-drustvo.si

Vabimo vas, da obiščete našo spletno stran, do katere lahko pridete, če v spletni brskalnik vtipkate povezavo tigr-drustvo.si ali preprosto Društvo TIGR Primorske.

Na spletni strani pod zavihki poleg novic najdete kontakt društva, galerijo fotografij, publikacije, ki jih je društvo do sedaj izdalo, elektronsko obliko društvenega glasila Primorski rodoljub in zbornikov, pod zavihkom »TIGROVCI« pa pripravljamo z najrazličnejšimi prispevki obogaten arhiv članov organizacije TIGR.

Vse, ki vas tigrovske izročilo zanima, vabimo, da se včlanite v naše društvo. Prijavnico najdete na naši spletni strani pod zavihkom »O DRUŠTVU« v razdelku »članstvo«, kjer sta vam na voljo dve obliki prijavnice – e-prijavnica in prijavnica v PDF obliki, ki jo natisnjeno in izpolnjeno pošljete na naš naslov:

Društvo TIGR Primorske
Goriška cesta 17
5270 Ajdovščina

TIGROVSKA OBELEŽJA

SPOMINSKA PLOŠČA ANTONU ŠTRANCARJU

Ime spomenika: Plošča Antonu Štrancarju

Tip spomenika: Spominska plošča

Status spomenika: obstoječ

Besedilo na spomeniku:

TIGR

REVOLUCIONARNA ORGANIZACIJA JULIJSKE KRAJINE

NA TEM MESTU JE BIL DNE 30. MARCA 1924 NA PREDVOLILNEM
ZBOROVANJU SMRTNO RANJEN

ANTON ŠTRANCAR

1880–1924

SLOVENSKI RODOLJUB – ŽRTEV FAŠISTIČNEGA NASILJA

5. MAJ 2001

OBČINA AJDOVŠČINA

DRUŠTVO TIGR PRIMORSKE

Opis:

Spominska plošča Antonu Štrancarju, ki je kot zaveden in uporen Primorec 30. marca 1924 govoril na protifašističnem shodu v Ajdovščini. Na križišču v Šturjah, kjer danes stoji spomenik, ga je čakal za drevesom skriti fašist iz Gorice in ga s puško ustrelil od blizu. V bolnišnici usmiljenih bratov v Gorici je umiral v hudih mukah in trpljenju do 22. maja istega leta.

Plošča je bila postavljena 5. 5. 2001.

Vira:

Sonja Groznik, vodja OE Zgornje Vipavske doline

Silvo Fatur: Zgodba o TIGRU

Spremembe, dopolnila, popravki beleženja: D. Divjak dopolnil podatke 27. 2. 2022 in 14. 1. 2023

Lokacija in dostop: Ajdovščina, ob Goriški cesti. Hiša v bližini: Štrancarjeva cesta 1

Občina: Ajdovščina

Popisovalec: M. Kermavnar, 12. 2. 2021

Spletno mesto popisa:

Geopedia (https://www.geopedia.world/#T281_L2518_F2518:6543_x1548161.8029800893_y5762270.033044296_s14_b362)

PREDSTAVITEV DRUŠTVA ZA NEGOVANJE RODOLJUBNIH TRADICIJ ORGANIZACIJE TIGR PRIMORSKE

Društvo je bilo ustanovljeno 21. maja 1994 v Postojni. Gre za prvo po drugi svetovni vojni organizirano obliko delovanja, ki sloni na izročilu rodoljubne organizacije TIGR; prej to ni bilo dopustno.

Namen Društva TIGR Primorske je uresničevanje naslednjih programskih ciljev:

– Osveščanje slovenske javnosti o veliki zgodovinski vlogi primorskega protifašizma med obema vojnama in tolmačenju delovanja same organizacije TIGR kot neposredne in naravne predhodnice NOB (narodnoosvobodilne borbe).

– Pravično ovrednotenje zgodovinskega pomena delovanja organizacije TIGR in njenega prispevka v boju za priključitev Primorske in Istre k tedanji Jugoslaviji oz. k Republiki Sloveniji, kar je bilo krivično dolgo zamolčano.

– Zavzemanje za družbeno in državno priznanje organizaciji TIGR in njenim aktivnim članom, kakršno imajo pripadniki drugih bojevniških organizacij, vključno z vsemi pravicami, ki iz takega priznanja izhajajo (borci NOB, španski in Maistrovi borci).

– Gojenje rodoljubnih izročil tigrovske organizacije, tudi s postavljanjem ustreznih spominskih obeležij posameznim ljudem in dogodkom iz tega obdobja.

– Na slovensko državno oblast zato naslavljam apel, da je dolžna postaviti tigrovcem dostojen spomenik, ki naj temu gibanju povrne čast in dostojanstvo, sam spomenik pa naj budi ponos in samozavest naro-

da, s tem pa spomin na tigrovske junake.

– Organizirati spominska srečanja, okrogle mize in druge javne prireditve ob pomembnih obletnicah iz delovanja organizacije TIGR.

– Organizirati in spodbujati razne aktivnosti, ki zadevajo zgodovinsko in kulturno-umetniško ustvarjalnost, povezano s tematiko protifašističnega boja, ter se zavzemati za mir in sožitje med narodi in manjšinami.

Ker so bile zasluge organizacije TIGR in posameznikov od bivših oblasti v Sloveniji dolga leta zamolčane, nepriznane, samo vprašanje tigrovstva pa največkrat obravnavano v negativni luči, so današnja spoznanja drugačna, saj

družba tigrovstvo že sprejema kot pomembno pozitivno komponento. K temu je v največji meri pripomogla zgodovinska stroka, ki je ves čas pravilno vrednotila takratna dogajanja med Slovenci. Spričo tega želimo slovensko javnost ponovno spomniti na dolg, ki ga ima družba in država do te rodoljubne organizacije.

Poudariti je treba tudi, da so prav zdaj izročila TIGR-a še kako aktualna tako za Slovence v domovini in naše zamejstvo. Rodoljubni tigrovski duh zdaj prinašamo tudi Slovincem, živčim v zamejstvu: na Tržaškem, na Goriškem, v Benečiji in Kanalski dolini.

